

Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση

Τόμ. 11, Αρ. 2 (2018)

Καλές πρακτικές εκπαιδευτικής καινοτομίας και δικτύωσης σχολείων: Το παράδειγμα των βραβευμένων προγραμμάτων eTwinning στην Περιφέρεια Ηπείρου

Νικόλαος Κωστής, Αθανάσιος Τζιμογιάννης

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κωστής Ν., & Τζιμογιάννης Α. (2018). Καλές πρακτικές εκπαιδευτικής καινοτομίας και δικτύωσης σχολείων: Το παράδειγμα των βραβευμένων προγραμμάτων eTwinning στην Περιφέρεια Ηπείρου. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 11(2), 53–80. ανακτήθηκε από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/thete/article/view/43739>

Καλές πρακτικές εκπαιδευτικής καινοτομίας και δικτύωσης σχολείων: Το παράδειγμα των βραβευμένων προγραμμάτων eTwinning στην Περιφέρεια Ηπείρου

Νικόλαος Κωστής¹, Αθανάσιος Τζιμογιάννης^{1,2}
nkostis2001@gmail.com, ajimoyia@uop.gr

¹ Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

² Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Περίληψη. Η παρούσα εργασία αφορά τη μελέτη των παραγόντων που προσδιορίζουν καλές πρακτικές καινοτομίας και δικτύωσης σχολείων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μέσω έργων eTwinning. Τα ερευνητικά δεδομένα προήλθαν μέσω συνεντεύξεων με εκπαιδευτικούς που υλοποίησαν προγράμματα eTwinning σε σχολεία της Περιφέρειας Ηπείρου κατά την περίοδο 2010-2016, τα οποία βραβεύθηκαν με εθνική και ευρωπαϊκή ετικέτα ποιότητας. Η ανάλυση ανέδειξε μια σειρά παραγόντων που συμβάλουν στην υλοποίηση ποιοτικών προγραμμάτων καινοτομίας και δικτύωσης σχολείων, οι οποίοι εντάσσονται σε τέσσερις θεματικούς άξονες: πλαίσιο υλοποίησης, εισοδοί, διαδικασίες υλοποίησης και αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί.

Λέξεις κλειδιά: eTwinning, εκπαιδευτικές καινοτομίες, δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Εισαγωγή

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από μεγάλες τεχνολογικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές, οι οποίες διαχέονται δυναμικά σε κάθε πτυχή της σύγχρονης κοινωνικής ζωής. Η υπό συνεχή εξέλιξη *κοινωνία της γνώσης και της καινοτομίας* απαιτεί ανθρώπινο δυναμικό με διαφορετικές ικανότητες σε σχέση με αυτές της βιομηχανικής εποχής. Οι νέες κοινωνικο-ιστορικές συνθήκες προωθούν τον διάλογο για εκπαιδευτικές αλλαγές και εκπαιδευτικές πολιτικές προς νέες κατευθύνσεις. Στο πλαίσιο αυτό, το σύγχρονο σχολείο καλείται όχι απλά να παρέχει γνώσεις στους μαθητές αλλά, κυρίως, ουσιαστικά εφόδια (μαθησιακές δεξιότητες, κοινωνικές στάσεις και δεξιότητες για τη ζωή) που απαιτούν οι πραγματικές ανάγκες του 21ου αιώνα.

Οι λεγόμενες *δεξιότητες του 21ου αιώνα* αποκτούν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, κυρίως, λόγω των συνεχώς εξελισσόμενων ψηφιακών τεχνολογιών (Dede, 2010· Kereluik et al., 2013· P21, 2007· Voogt et al., 2013). Πέρα από την παροχή γνώσεων γενικής παιδείας, το σχολείο του 21^{ου} αιώνα καλείται να διαμορφώσει κατάλληλα περιβάλλοντα μάθησης τα οποία να κατευθύνουν τους μαθητές, ώστε να σκέφτονται κριτικά (κριτική ικανότητα), να ερευνούν (δεξιότητες διερεύνησης), να δημιουργούν (δημιουργική ικανότητα), να λύνουν αυθεντικά προβλήματα και να καινοτομούν. Στην κατεύθυνση αυτή, οι εκπαιδευτικές αλλαγές που είναι απαραίτητες και η διάχυση των εκπαιδευτικών καινοτομιών στα σχολεία αποτελούν, διεθνώς, προτεραιότητα της εκπαιδευτικής πολιτικής, τόσο στο επίπεδο της ανάπτυξης νέων προγραμμάτων σπουδών όσο και σε αυτό της προετοιμασίας και υποστήριξης των εκπαιδευτικών της πράξης (European Commission, 2014· Fullan, 2010· Hargreaves & Shirley, 2009· OECD/CERI, 2010· OECD, 2016· U.S. Department of Education, 2013· 2017).

Παρότι η ενσωμάτωση των εκπαιδευτικών καινοτομιών στη σχολική τάξη (σε παιδαγωγικό, τεχνολογικό και οργανωτικό επίπεδο) αποτελεί βασική προτεραιότητα για τα εκπαιδευτικά συστήματα, σε όλο τον κόσμο, στην πράξη συνιστά ένα δύσκολο εγχείρημα για δύο, κατά

βάση, λόγους: α) από τη φύση της, είναι μια πολύπλοκη διαδικασία, καθώς οι καινοτόμες παιδαγωγικές πρακτικές απαιτούν επένδυση ατομικής και συλλογικής προσπάθειας, τόσο από τους εκπαιδευτικούς, τις σχολικές μονάδες, τους φορείς της διοίκησης και χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής και β) η παραπάνω πολυπλοκότητα και οι αλλαγές που σχετίζονται αυτή με αυτή δημιουργούν δυσκολίες και, συχνά, αντιστάσεις από τη σχολική κοινότητα σχετικά με την αποδοχή και ενσωμάτωση των εκπαιδευτικών καινοτομιών.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον για τη διάχυση των εκπαιδευτικών καινοτομιών στα σχολεία, καθώς και τους παράγοντες δυσκολιών και επεκτασιμότητας στις εκπαιδευτικές πρακτικές. Τα έργα eTwinning, ειδικότερα, αποτελούν μια ενδιαφέρουσα περίπτωση εκπαιδευτικής καινοτομίας, καθώς είναι ευέλικτα-ανοικτά προγράμματα, τα οποία σχεδιάζονται συνεργατικά από τους εκπαιδευτικούς ενώ συνδυάζουν τη *δικτύωση σχολείων*, τη *διαθεματικότητα* και την *αυθεντική μελέτη νέων γνωστικών πεδίων*, την *ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων*, την επικοινωνία και εξάσκηση στις *ξένες γλώσσες*, τη *διαπολιτισμική επικοινωνία* και αντίληψη (European Commission, 2013· Galvin, 2009· Kearney, 2016· Pateraki, 2018· Vuorikari, 2013). Τα ειδικά χαρακτηριστικά των συνεργατικών δράσεων eTwinning προσφέρονται για τη διερεύνηση των παραγόντων που συμβάλλουν στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση ποιοτικών και αποτελεσματικών καινοτόμων προγραμμάτων. Παρότι υπάρχουν μελέτες περίπτωσης, οι οποίες δείχνουν ενθαρρυντικά αποτελέσματα για τους συμμετέχοντες μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τα σχολεία, στην επιστημονική βιβλιογραφία απουσιάζουν συστηματικές έρευνες που μελετούν τους παράγοντες (σχολικούς, οργανωτικούς, παιδαγωγικούς, υποστήριξης κ.α.) που προσδιορίζουν καλές πρακτικές υλοποίησης προγραμμάτων eTwinning.

Η εργασία αυτή παρουσιάζει μια μελέτη σχετικά με βραβευμένα προγράμματα eTwinning που υλοποιήθηκαν στην Περιφέρεια Ηπείρου, κατά την περίοδο 2010-2016, και έχουν λάβει εθνική ή ευρωπαϊκή ετικέτα ποιότητας. Η ανάλυση βασίστηκε στο εννοιολογικό πλαίσιο διερεύνησης καινοτόμων εκπαιδευτικών δράσεων, το οποίο προτάθηκε και εφαρμόστηκε από τους Κυριακώδη & Τζιμογιάννη (2015) για τη μελέτη εκπαιδευτικών καινοτομιών. Από τα αποτελέσματα αναδείχθηκε μια σειρά παραγόντων που συμβάλλουν στην υλοποίηση ποιοτικών προγραμμάτων eTwinning, οι οποίοι εντάχθηκαν σε τέσσερις θεματικούς άξονες: πλαίσιο υλοποίησης, εισοδοί, διαδικασίες και αποτελέσματα.

Θεωρητικό πλαίσιο

Η επιστημονική βιβλιογραφία και η συζήτηση για τις εκπαιδευτικές καινοτομίες έχει αναπτυχθεί, κυρίως, τα τελευταία είκοσι χρόνια (Fullan, 2001· Hargreaves, 2003). Με τον όρο αυτό περιγράφονται στοχευμένες και συστηματικές εκπαιδευτικές δράσεις, ενέργειες, δραστηριότητες και προγράμματα που εντάσσουν, αξιοποιούν και προωθούν βελτιώσεις, αλλαγές, νέες εκπαιδευτικές ιδέες, προσεγγίσεις ή αντιλήψεις σε τέσσερα, κυρίως, επίπεδα (Fullan, 2010· 2013· Κυριακώδη & Τζιμογιάννης 2015): α) εφαρμογή *νέων εκπαιδευτικών μεθόδων* και *στρατηγικών*, β) χρήση *νέων εκπαιδευτικών μέσων* και *τεχνολογικών περιβαλλόντων* μάθησης γ) ανάπτυξη *οριζόντιων ικανοτήτων* οι οποίες δεν συνδέονται με κάποιο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο (π.χ. δεξιότητες διερεύνησης ή συνεργατικής επίλυσης προβλημάτων) και δ) αλλαγή *παιδαγωγικών αντιλήψεων* για τους στόχους, τις προτεραιότητες και τις εκπαιδευτικές πρακτικές. Επιπλέον, ο Ellison (2009) διέκρινε δύο διαστάσεις στις εκπαιδευτικές καινοτομίες: τη *διδακτική καινοτομία* (instructional innovation) και τη *διοικητική καινοτομία* (administrative innovation), που αφορά τον μετασχηματισμό των οργανωτικών μοντέλων και των διοικητικών δομών του σχολείου και της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών.

Σύμφωνα με τους Κυριακώδη & Τζιμογιάννη (2015) υπάρχει μια διαλεκτική σχέση μεταξύ καινοτομίας και εκπαίδευσης. Αφενός, η *ποιοτική εκπαίδευση* μπορεί να προωθήσει την καινοτομία μέσα από τον μετασχηματισμό της δημιουργικότητας των μαθητών σε καινοτόμες ιδέες και πρακτικές που είναι εφαρμόσιμες στην καθημερινή ζωή τους αλλά και στην πορεία τους, μετά την ολοκλήρωση των σχολικών σπουδών. Από την άλλη μεριά, στη σημερινή εποχή των τεχνολογικών καινοτομιών και των ταχύτατων κοινωνικών αλλαγών, η υιοθέτηση καινοτόμων εκπαιδευτικών μέσων και πρακτικών μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση των *μαθησιακών επιτευγμάτων* των μαθητών και στην αποτελεσματική προετοιμασία τους, ώστε να συμμετέχουν ενεργά στην ψηφιακή κοινωνία της γνώσης και της καινοτομίας (European Commission, 2014 · Dede, 2010 · OECD, 2016 · P21, 2007).

Σύμφωνα με τους Bocconi, Kampylis & Punie (2012) οι καινοτόμες εκπαιδευτικές πρακτικές στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά τη γνωστική ανάπτυξη και τις δεξιότητες των μαθητών μέσω αυθεντικών προσεγγίσεων βασισμένων στις ψηφιακές τεχνολογίες (Kampylis et al., 2013 · Sharples et al., 2015). Επιπλέον συμβάλουν στην κοινωνικοποίηση των μαθητών, στην υποστήριξη της συνεργατικής μάθησης και στην ανάπτυξη ικανοτήτων που θεωρούνται απαραίτητες για τη ζωή, όπως επεξεργασία πληροφοριών, αναλυτική και συνθετική ικανότητα, επίλυση προβλημάτων, δημιουργικότητα, στοχοθεσία και προγραμματισμός, δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας, κουλτούρα δια βίου μάθησης κ.λπ. (Τζιμογιάννης, 2017). Για τους παραπάνω λόγους, οι εκπαιδευτικές καινοτομίες διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στο σύγχρονο σχολείο και αποτελούν κορυφαία προτεραιότητα για τα εκπαιδευτικά συστήματα του αναπτυγμένου κόσμου σε θεσμικό, οργανωτικό και παιδαγωγικό επίπεδο (OECD, 2016 · European Commission, 2014 · Fullan, 2010 · Looi & Teh, 2015).

Οι σύγχρονες προσεγγίσεις δεν θεωρούν τις εκπαιδευτικές καινοτομίες ως ένα νέο γνωστικό αντικείμενο του προγράμματος σπουδών που, απλά, προσφέρει στους μαθητές νέες γνώσεις. Τα καινοτόμα στοιχεία αφορούν την οργάνωση της σχολικής μονάδας, τη σύνδεση με το πρόγραμμα σπουδών, τις ικανότητες που αναπτύσσουν οι μαθητές αλλά και οι εκπαιδευτικοί, την αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών, την οργάνωση και διοίκηση των σχολικών μονάδων, την κουλτούρα και τις αξίες που διαμορφώνονται στην κοινότητα κάθε σχολείου (Kirkland & Sutch, 2009). Περιλαμβάνουν, πρωτίστως, νέες μεθοδολογίες και παιδαγωγικές στρατηγικές, οι οποίες συμβάλλουν στην υιοθέτηση και εξέλιξη νέων μορφών μάθησης, καθώς και στην αλλαγή στάσεων και αντιλήψεων.

Ο Hargreaves (2003) έχει επισημάνει τη σημασία της διαμόρφωσης μιας κουλτούρας αλλαγών και αποδοχής των εκπαιδευτικών καινοτομιών στα σχολεία, η οποία συμβάλλει ώστε οι εκπαιδευτικοί να αναπτύσσουν συνεχώς τις *επαγγελματικές τους ικανότητες* και να βελτιώνουν το έργο τους, υιοθετώντας νέους τρόπους εργασίας και συνεργασίας μεταξύ τους. Η ένταξη των εκπαιδευτικών καινοτομιών στα σχολεία είναι μια συνεχής και εξελισσόμενη διαδικασία, η οποία αξιοποιεί νέες ιδέες και διαμορφώνει δυναμικά συνθέσεις και μετασχηματισμούς καθιερωμένων πρακτικών-ιδεών, οι οποίες έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικές στην πράξη.

Οι Kirkland & Sutch (2009) διέκριναν επτά κατηγορίες παραγόντων που προσδιορίζουν την επιτυχή ένταξη μιας εκπαιδευτικής καινοτομίας στα σχολεία: καινοτόμα χαρακτηριστικά, δομές στήριξης, σύνδεση με το τυπικό εκπαιδευτικό περιβάλλον, δυσκολίες και εμπόδια, εκπαιδευτική ηγεσία, διαμόρφωση κοινής αντίληψης για τις παιδαγωγικές στρατηγικές που την υποστηρίζουν, όραμα και αλλαγές στη διαχείριση των νέων εκπαιδευτικών συνθηκών. Σε κάθε περίπτωση, η επιτυχής εφαρμογή και διάχυση μιας εκπαιδευτικής καινοτομίας απαιτεί την πλήρη κατανόηση της απόστασης από τις συνήθεις εκπαιδευτικές πρακτικές, καθώς και την ανάδειξη των παραγόντων εκείνων που καθορίζουν την αποτελεσματικότητά της (Κυριακώδη & Τζιμογιάννη, 2015).

Το πρόγραμμα eTwinning

Η δράση eTwinning ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2005 από το European Schoolnet. Σήμερα αποτελεί το μεγαλύτερο πρόγραμμα δικτύωσης σχολείων στην Ευρώπη και χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+. Πρόκειται για μια δυναμική κοινότητα, όπου συμμετέχουν μαθητές και εκπαιδευτικοί από 36 ευρωπαϊκές χώρες και 8 διασυνδεδεμένες χώρες. Σύμφωνα με τους Kamprylis, Bocconi & Punie (2012), το eTwinning αποτελεί την ταχύτερα αναπτυσσόμενη διαδικτυακή κοινότητα μεταξύ των σχολικών μονάδων στην Ευρώπη που συνεργάζονται από απόσταση (σύγχρονα και ασύγχρονα) για την υλοποίηση ενός κοινού έργου-σχεδίου εργασίας (Kearney, 2016). Με βάση τα στοιχεία του 2018, στα 13 χρόνια λειτουργίας της δράσης έχουν εμπλακεί περίπου 600.000 εκπαιδευτικοί από 200.000 σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ενώ υλοποιήθηκαν περίπου 80.000 προγράμματα (projects), στα οποία συμμετείχαν περισσότεροι από 4.500.000 μαθητές (Pateraki, 2018).

Οι στόχοι της δράσης eTwinning δεν περιορίζονται στη δικτύωση και αδελφοποίηση σχολείων από διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες. Επεκτείνονται στην ενίσχυση των ψηφιακών, γλωσσικών και διαπολιτισμικών δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών και των μαθητών, καθώς και στην εφαρμογή της ευρωπαϊκής διάστασης στα προγράμματα σπουδών (Gajek & Poszytek, 2009). Τα προγράμματα eTwinning έχουν ως στόχο, επίσης, να ενισχύσουν την ευαισθητοποίηση και τη συνειδητοποίηση των μαθητών και των εκπαιδευτικών για την πολυπολιτισμική διάσταση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και, κυρίως, να προωθήσουν την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής ιδέας και της ευρωπαϊκής ταυτότητας των συμμετεχόντων.

Ο σχεδιασμός των έργων eTwinning εστιάζει σε πέντε κύριους τομείς προστιθέμενης αξίας για τις πρακτικές διδασκαλίας και μάθησης (Galvin et al., 2006 · 2007):

Αυθεντική μάθηση: Οι μαθητές ασχολούνται με αυθεντικές και νοηματοδοτημένες μαθησιακές δραστηριότητες. Τα θέματα που πραγματεύονται τα έργα προωθούν το κίνητρο της συμμετοχής, τη δημιουργικότητα και τη συνεργασία των μαθητών.

Συνεργασία: Τα έργα eTwinning απαιτούν και προωθούν τη συνεργασία σε πολλά επίπεδα: μεταξύ εκπαιδευτικών, μεταξύ μαθητών και μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών. Στόχος είναι οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί να αναπτύξουν ικανότητες διερεύνησης, μελέτης και εργασίας ως μέλη ετερογενών ευρωπαϊκών ομάδων.

Ευρωπαϊκή διάσταση: Από τη φύση τους, τα έργα eTwinning συμβάλουν ώστε οι μαθητές να αποκτήσουν βασικές γνώσεις για την Ευρώπη και την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις αξίες και τα δημοκρατικά-πολιτικά δικαιώματα. Φέρνοντας σε επαφή μαθητές και εκπαιδευτικούς από διαφορετικές χώρες, προωθούν την ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης, τη διαπολιτισμική επικοινωνία και ευαισθητοποίηση, την επικοινωνία με χρήση ξένης γλώσσας και την αμοιβαία κατανόηση.

Ψηφιακές τεχνολογίες: Το eTwinning προωθεί την εφαρμογή των ΤΠΕ στα σχολεία αξιοποιώντας διάφορα ψηφιακά περιβάλλοντα (για παράδειγμα, πηγές και ανοικτούς πόρους πληροφοριών, τεχνολογίες επικοινωνίας και τηλεδιάσκεψης, ιστολόγια, άλλες εφαρμογές του Διαδικτύου κ.λπ.). Έτσι, επιτρέπουν σε μαθητές και εκπαιδευτικούς να αναπτύξουν τις ψηφιακές τους ικανότητες με στοχευμένους και αυθεντικούς τρόπους.

Επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών: Σημαντική είναι η συμβολή της δράσης eTwinning στην επαγγελματική ανάπτυξη των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών αξιοποιώντας μεθόδους μικτής μάθησης (blended learning).

Για την υποστήριξη των έργων eTwinning, η δράση χρησιμοποιεί μια εξελιγμένη ψηφιακή πλατφόρμα (την Twinspace), η οποία διατίθεται σε 28 γλώσσες. Οι δυνατότητες που ενσωματώνει υποστηρίζουν δημόσιους αλλά και ιδιωτικούς χώρους επικοινωνίας ενώ

παρέχουν ένα ασφαλές περιβάλλον, για μαθητές και εκπαιδευτικούς, το οποίο προωθεί τη επικοινωνία, τη διαμοίραση ιδεών και τη συνεργασία μεταξύ των συντελεστών κάθε έργου.

Βιβλιογραφική επισκόπηση

Από την επισκόπηση της σχετικής με τα προγράμματα eTwinning βιβλιογραφίας αναδείχθηκαν δύο μεγάλες κατηγορίες ερευνών. Στην πρώτη εντάσσονται έρευνες *ευρείας κλίμακας*, οι οποίες έχουν υλοποιηθεί, κυρίως, από τη διεθνή ομάδα υποστήριξης και παρακολούθησης του Προγράμματος. Αυτές επικεντρώνονται α) στην ανάπτυξη των δικτύων eTwinning, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, και στη διαδικασία οικοδόμησης της κοινότητας του eTwinning (Crawley et al., 2009· 2010· Wastiau et al., 2011), β) στα αποτελέσματα των δράσεων σχετικά με την ανάπτυξη των μαθητών (Cassells et al., 2016· Gilleran & Kearney, 2014· Wastiau, Crawley & Gilleran, 2011), γ) στην συμβολή τους στην επαγγελματική ανάπτυξη των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών, καθώς και σε συνέργειες μεταξύ προγραμμάτων eTwinning και εθνικών προγραμμάτων επαγγελματικής ανάπτυξης εκπαιδευτικών (Kearney, 2016· Kearney & Gras-Velázquez, 2018· Pateraki, 2018· Vuorikari, 2013· Vuorikari et al., 2015) και δ) στα αποτελέσματα για τις σχολικές μονάδες (Vuorikari, Gilleran & Scimeca, 2011).

Από την άλλη μεριά, εντοπίστηκε ένας σχετικά μικρός αριθμός ερευνών που αφορούν το *μικροεπίπεδο* της υλοποίησης έργων eTwinning. Πρόκειται, κυρίως, για μελέτες περίπτωσης οι οποίες επικεντρώνονται σε μεμονωμένα σχολεία, εκπαιδευτικούς και μαθητές. Αφορούν τις διαδικασίες και τους τρόπους συμμετοχής των μαθητών, την ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας στις ξένες γλώσσες, διαπολιτισμικών και ψηφιακών δεξιοτήτων, καθώς και τις επιπτώσεις που είχαν τα προγράμματα αυτά στην γενικότερη ανάπτυξη των μαθητών και στην επαγγελματική ανάπτυξη των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών.

Για παράδειγμα, η Camilleri (2016) υλοποίησε συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς που είχαν εμπειρία στην υλοποίηση προγραμμάτων eTwinning και έδειξε ότι συμβάλουν στην ενίσχυση της *διαπολιτισμικής αλληλεπίδρασης* των μαθητών και στην ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής και παγκόσμιας αντίληψης της εκπαίδευσης. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί θεωρούσαν ότι το eTwinning διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ώστε οι μαθητές να αναπτύξουν δεξιότητες του εικοστού πρώτου αιώνα (ψηφιακές δεξιότητες, μαθησιακές δεξιότητες, επικοινωνιακές δεξιότητες, μεταφορά δεξιοτήτων σε άλλα μαθήματα του ΠΣ, παγκόσμιοι πολίτες κ.α.).

Μία παρόμοια έρευνα σε ένα έργο eTwinning έδειξε ότι η συνεργασία, μεταξύ ενός σχολείου από τη Νορβηγία και ενός σχολείου από την Ισπανία, ενίσχυσε τη διαπολιτισμική ικανότητα των συμμετεχόντων μαθητών και ήταν ένα αποτελεσματικό εργαλείο εξάσκησης και μάθησης ξένων γλωσσών (Øverland, 2015). Στον Ελλαδικό χώρο, η Κολλητίδου (2016) μελέτησε την επίδραση ενός έργου eTwinning στους μαθητές δύο δημοτικών σχολείων, ενός ελληνικού και ενός γαλλικού. Κατέγραψε θετικά αποτελέσματα για τους μαθητές, όπως ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και γλωσσικών ικανοτήτων στην αγγλική και στη γαλλική γλώσσα, καλλιέργεια της δημιουργικής έκφρασης, ανάπτυξη διαπολιτισμικού διαλόγου και διαπολιτισμικής συνείδησης, ανάπτυξη δεξιοτήτων χρήσης ΤΠΕ, αναζήτησης και επιλογής πληροφοριών από το Διαδίκτυο.

Νεότερη έρευνα της Bozdog (2018) ανέδειξε δύο κύρια προβλήματα που, τελικά, περιόρισαν την αποτελεσματικότητα μιας δράσης eTwinning ως έργου διαπολιτισμικής μάθησης μεταξύ ενός Τουρκικού και ενός Γερμανικού σχολείου. Παρότι οι εκπαιδευτικοί πίστευαν ότι το πρόγραμμα συμπεριέλαβε όλους τους μαθητές και σχεδιάστηκε με διαδραστικό τρόπο, οι μαθητές θεώρησαν ότι στο κέντρο του έργου ήταν οι εκπαιδευτικοί. Επιπλέον, διαπιστώθηκε

μια απλοϊκή-επιφανειακή και όχι ανοικτή προσέγγιση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας των μαθητών. Οι δυσκολίες των εκπαιδευτικών οφείλονταν, κυρίως, στο στερεότυπο των παραδοσιακών δασκαλοκεντρικών προσεγγίσεων διδασκαλίας, στην έλλειψη γνώσεων σχεδιασμού έργων και κατάλληλης υποστήριξης σχετικά με τις ανοικτές-μαθητοκεντρικές μεθόδους διδασκαλίας.

Σύμφωνα με τις απόψεις εκπαιδευτικών που υλοποίησαν έργα eTwinning στη Ρουμανία (Crisan, 2013), τα κύρια οφέλη των δράσεων αυτών ήταν: α) η δημιουργία ενός υποστηρικτικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος το οποίο ενθάρρυνε και προώθησε τη συμμετοχή των μαθητών σε διαφοροποιημένες μαθησιακές δραστηριότητες, τη δημιουργική χρήση ψηφιακών τεχνολογιών, την καλύτερη απόδοσή τους και τη χρήση εναλλακτικών τρόπων αξιολόγησης της μάθησης και β) η ουσιαστική συμβολή στην επαγγελματική ανάπτυξη των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών.

Μία πρόσφατη μελέτη αφορά μία δράση κατάρτισης εκπαιδευτικών από την Ιταλία και άλλες χώρες, η οποία υλοποιήθηκε σε ένα έργο eTwinning που είχε ως στόχο να συνδυάσει την εκμάθηση ξένων γλωσσών με την ανάπτυξη περιεχομένου και τις ΤΠΕ (Cinganotto, 2017). Συμμετείχαν εκπαιδευτικοί και πρεσβευτές του eTwinning, οι οποίοι ανέπτυξαν μια διεθνή κοινότητα πρακτικής που διαμόρφωσε συνθήκες ολοκληρωμένης μάθησης βοηθώντας τους εκπαιδευτικούς να ανακαλύψουν νέα διαδικτυακά εργαλεία και να πειραματιστούν με αυτά στην εκμάθηση ξένων γλωσσών. Αντίστοιχα, μια έρευνα δράσης που διεξήχθη στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών συναντήσεων της δράσης eTwinning έδειξε πώς μια ηλεκτρονική κοινότητα μάθησης μπορεί να υποστηρίξει, μέσω της αξιοποίησης εργαλείων του Ιστού 2.0, την συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών (Holmes, 2013).

Η Gouseti (2013) έκανε μια συγκριτική μελέτη της χρήσης των διαδικτυακών εργαλείων και εφαρμογών από εκπαιδευτικούς και μαθητές που συμμετείχαν σε τέσσερα έργα eTwinning, δύο από σχολεία της Αγγλίας και δύο της Ελλάδας. Τα ευρήματα της ποιοτικής έρευνας έδειξαν μία μάλλον συμβατική χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών στα σχολεία, όπου τα εργαλεία διευκολύνουν τις παραδοσιακές πρακτικές και δεν υποστηρίζουν αποτελεσματικά συνεργατικές δραστηριότητες. Οι περισσότεροι μαθητές μετέφεραν παραδοσιακές συνήθειες της τάξης στα νέα πλαίσια των δραστηριοτήτων eTwinning (π.χ. ατομική εργασία, αντιγραφή και επικόλληση περιεχομένου) ενώ οι ηλεκτρονικές πλατφόρμες (TwinSpace, wiki, ιστολόγια) χρησιμοποιήθηκαν, κυρίως, ως αποθετήρια.

Η Kane (2011) μελέτησε τους τρόπους συμμετοχής των μαθητών μιας τάξης πρώτης δημοτικού στην Ιρλανδία σε ένα πρόγραμμα eTwinning. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η χρήση της πλατφόρμας TwinSpace ενίσχυσε το κίνητρο συμμετοχής και τις ψηφιακές δεξιότητες των μαθητών, προώθησε την αλληλεπίδραση, την επικοινωνία και τη συνεργασία σε μικρές ομάδες ενώ επέκτεινε την ενεργοποίηση και τη μάθηση εκτός του σχολικού χρόνου.

Η Gajek (2018) κατέγραψε δεδομένα για περισσότερα από 1.800 έργα eTwinning, τα οποία υποβλήθηκαν προς αξιολόγηση για τη λήψη εθνικής ετικέτας ποιότητας στην Πολωνία. Τα έργα αυτά αναλύθηκαν ως προς το περιεχόμενο, τις παιδαγωγικές στρατηγικές (π.χ. ρόλοι μαθητών και εκπαιδευτικών), τα διαπολιτισμικά χαρακτηριστικά και τη σύνδεση με την παγκόσμια κοινωνία. Από την ανάλυση προέκυψε ότι τα συγκεκριμένα έργα eTwinning συνέβαλαν στην ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων ενώ συνδέθηκαν με το πρόγραμμα σπουδών, τη σχολική ζωή και την τοπική κοινωνία (οικογένεια, τοπικοί φορείς).

Αντίστοιχα, οι Popescu et al. (2010) μελέτησαν τρία βραβευμένα έργα με ετικέτα ποιότητας από ένα σύνολο 850 έργων eTwinning. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι στα έργα αυτά καταγράφηκε αλλαγή στάσης και συμπεριφοράς, τόσο στους μαθητές όσο και στους εκπαιδευτικούς, αναφορικά με τις συνεργατικές βιωματικές δράσεις και την αξιολόγησή

τους. Επίσης, παρατηρήθηκε βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων των συμμετεχόντων, ενίσχυση του κινήτρου συμμετοχής σε εκπαιδευτικές δράσεις (εντός και εκτός σχολείου) και δημιουργία δυναμικών κοινοτήτων, οι οποίες μοιράζονται κοινά ενδιαφέροντα και προβληματισμούς ενώ σφυρηλατούν νέες μορφές αξιών για τη σύγχρονη ζωή.

Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Η βιβλιογραφική επισκόπηση σχετικά με τις εκπαιδευτικές καινοτομίες eTwinning ανέδειξε παράγοντες που αφορούν, κυρίως, τα αποτελέσματα και τις συνέπειες που είχαν συγκεκριμένα προγράμματα στους συμμετέχοντες μαθητές και εκπαιδευτικούς. Από την άλλη μεριά, οι σχετικές εμπειρικές έρευνες στην Ελλάδα είναι πολύ περιορισμένες. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία του συγκεκριμένου ερευνητικού προβλήματος και το διεθνές ενδιαφέρον που παρουσιάζει, καθώς επίσης και τον σημαντικό αριθμό σχολείων και εκπαιδευτικών που σχεδιάζουν, υλοποιούν και συμμετέχουν σε δράσεις eTwinning στη χώρα μας, κρίθηκε απαραίτητη η παραπέρα διερεύνησή του. Ο σχεδιασμός της παρούσας έρευνας βασίστηκε στην παραδοχή ότι η μελέτη των βραβευμένων δράσεων eTwinning μπορεί να αναδείξει σημαντικούς παράγοντες σε σχέση με α) τα καινοτόμα χαρακτηριστικά των έργων αυτών και β) τον σχεδιασμό καινοτόμων εκπαιδευτικών δράσεων που μπορούν να εφαρμοστούν με επιτυχία στα σχολεία.

Σκοπός της έρευνας είναι η ανάδειξη των καινοτόμων στοιχείων των βραβευμένων έργων eTwinning που υλοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια στην Περιφέρεια της Ηπείρου, καθώς και των παραγόντων που θα μπορούσαν να συμβάλουν στη διάχυση και αποτελεσματική υλοποίησή τους σε ευρύτερα εκπαιδευτικά πλαίσια, πέρα από τα συγκεκριμένα σχολικά περιβάλλοντα όπου μελετήθηκαν. Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν ήταν τα εξής:

- Ποιοι παράγοντες του εκπαιδευτικού πλαισίου υλοποίησης των συνεργατικών έργων eTwinning προσδιορίζουν τις καλές πρακτικές καινοτομίας και δικτύωσης;
- Ποια είναι τα καινοτόμα στοιχεία των βραβευμένων έργων eTwinning;
- Ποιες είναι οι συνέπειες της υλοποίησης έργων eTwinning για τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τις σχολικές μονάδες;

Μεθοδολογία έρευνας

Επιλογή των βραβευμένων έργων eTwinning

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η εθνική και η ευρωπαϊκή ετικέτα ποιότητας αποτελούν αναγνώριση του έργου των συμμετεχόντων μαθητών και εκπαιδευτικών. Απονέμεται σε έργα eTwinning τα οποία πληρούν τις προϋποθέσεις και τα κριτήρια που έχουν τεθεί από την Κεντρική Υπηρεσία Υποστήριξης, σε συνεργασία με τις αντίστοιχες Εθνικές Υπηρεσίες Υποστήριξης της δράσης. Τα κριτήρια αξιολόγησης για την απονομή ετικέτας ποιότητας αφορούν τους εξής τομείς (Kearney, 2016): α) παιδαγωγική καινοτομία των μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν, β) χρήση ψηφιακών τεχνολογιών, γ) συνεργασία μεταξύ των σχολείων-συνεργατών, δ) επικοινωνία και ανταλλαγή απόψεων-ιδεών μεταξύ των σχολείων-συνεργατών, ε) σύνδεση των δράσεων του έργου με τη διδακτέα ύλη, στ) επίτευξη των στόχων και διάχυση του τελικού προϊόντος, ζ) τελικά αποτελέσματα του έργου και τεκμηρίωσή τους και η) αντίκτυπος του έργου για όλους τους εμπλεκόμενους.

Η περίπτωση των βραβευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων eTwinning, τα οποία διακρίθηκαν σε εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο, προσφέρονται να μελετηθούν σε βάθος με στόχο την κατανόηση κρίσιμων παραγόντων που διαμορφώνουν το πλαίσιο καινοτομίας και αποτελεσματικότητας. Η επιλογή τους σχετίζεται με τα στοιχεία εκπαιδευτικής

καινοτομίας που αναμένεται να αναδειχθούν στο πλαίσιο της συνεργατικής δικτύωσης των σχολείων σε παιδαγωγικό, τεχνολογικό, οργανωτικό και πολιτισμικό επίπεδο. Ειδικότερα, η υπόθεση εργασίας ήταν ότι η μελέτη δικτύων eTwinning, τα οποία πραγματοποίησαν έργα που αξιολογήθηκαν ως καλές πρακτικές, μπορεί να αναδείξει σημαντικά ερευνητικά δεδομένα και πληροφορίες που μπορούν να αξιοποιηθούν στον σχεδιασμό νέων δράσεων και στη διάχυση των εκπαιδευτικών αλλαγών και καινοτομιών στα σχολεία.

Το δείγμα

Υιοθετήθηκε η προσέγγιση σκόπιμης δειγματοληψίας με στόχο να εντοπιστούν πλούσιες σε πληροφορίες περιπτώσεις (information-rich cases), όπως είναι τα βραβευμένα έργα eTwinning. Αρχικά εντοπίστηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα του eTwinning τα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Περιφέρειας Ηπείρου που υλοποίησαν 23 βραβευμένα έργα με εθνική ή/και ευρωπαϊκή ετικέτα ποιότητας κατά τη χρονική περίοδο 2010-2016.

Στη συνέχεια, αναζητήθηκαν οι συντονιστές των συγκεκριμένων έργων. Από αυτούς δέχτηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα δέκα εκπαιδευτικοί, τρεις άνδρες και επτά γυναίκες. Όλοι οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί είχαν σημαντική εκπαιδευτική εμπειρία (πάνω από 12 χρόνια υπηρεσίας) ενώ συμμετείχαν στην υλοποίηση αρκετών συνεργατικών δράσεων eTwinning. Εννέα εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι ήταν κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών. Σε σχέση με την ειδικότητά τους, 3 εκπαιδευτικοί ήταν πληροφορικής, 3 αγγλικής γλώσσας, 1 γαλλικής γλώσσας, 1 μαθηματικός, 1 βιολόγος και 1 τεχνολογίας.

Ερευνητική προσέγγιση και διαδικασία

Η επιλογή της ποιοτικής προσέγγισης βασίστηκε στην υπόθεση ότι συμβάλλει στη βαθύτερη κατανόηση του εκπαιδευτικού συγκείμενου (σε σχολικό, τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο) και, ειδικότερα, του τρόπου πρόσληψης των καινοτόμων προγραμμάτων eTwinning από τους ίδιους τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς (Creswell, 2012). Προσφέρει τη δυνατότητα αυθεντικής καταγραφής και διερεύνησης πληροφοριών που αναδεικνύουν τη διαλεκτική σχέση μεταξύ εκπαιδευτικών, μαθητών και σχολικής πραγματικότητας, σε ένα ευρύτερο εκπαιδευτικό και κοινωνικό πλαίσιο, συμβάλλοντας στην ανάδειξη σημαντικών στοιχείων για τους παράγοντες και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που διαμόρφωσαν τα συγκεκριμένα βραβευμένα έργα eTwinning.

Λόγω των ανοικτών και ευέλικτων χαρακτηριστικών της, η ημιδομημένη συνέντευξη έδωσε τη δυνατότητα προσεγγίσουμε το φαινόμενο μέσα από τη 'ματιά' των συμμετεχόντων των και έτσι να αναδειχθεί αυθεντικά ο λόγος τους (Creswell, 2012). Κάθε συνέντευξη είχε χαρακτήρα συζήτησης ενώ οι παρεμβάσεις του ερευνητή προέτρεπαν τους πληροφορητές για περισσότερες διευκρινίσεις, ακολουθώντας βεβαίως τους συνειρμούς τους. Έτσι επιδιώχθηκε η διερεύνηση των βαθύτερων νοημάτων που έχουν οικοδομήσει οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στις συγκεκριμένες δράσεις eTwinning, αναλύοντας και εντοπίζοντας ουσιαστικά στοιχεία από τις δομές σκέψης και τα βιώματά τους.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν κατά το χρονικό διάστημα από τις 15 Μαρτίου έως 25 Απριλίου 2017. Όλες οι συνεντεύξεις ηχογραφήθηκαν με ψηφιακό μαγνητόφωνο και είχαν διάρκεια 45-50 λεπτά. Έγιναν σε τόπο και ώρα που εξυπηρετούσαν τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς. Τέσσερις συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε ειδική αίθουσα του σχολείου υπηρεσίας τους ενώ οι υπόλοιπες σε ιδιωτικό χώρο που επέλεξαν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί.

Το ερευνητικό εργαλείο

Ο εννοιολογικός σχεδιασμός του ερευνητικού εργαλείου της συνέντευξης βασίστηκε στα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας ενώ υιοθετήθηκε μία προσαρμογή του

μοντέλου CIPP (Stufflebeam, 2007), το οποίο έχει χρησιμοποιηθεί για τη μελέτη εκπαιδευτικών καινοτομιών στο πλαίσιο της δράσης «Θεσμός αριστείας και ανάδειξη καλών πρακτικών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση» (Κυριακώδη & Τζιμογιάννης, 2015). Το εργαλείο δομήθηκε σε έξι άξονες, οι οποίοι συγκροτούνται από μια σειρά συναφών παραγόντων σχεδιασμού και υλοποίησης των υπό μελέτη έργων. Οι τέσσερις άξονες του μοντέλου είναι: *Πλαίσιο* (Context), *Είσοδοι* (Inputs), *Διαδικασίες* (Processes), *Αποτελέσματα* (Products). Για τις ανάγκες της συγκεκριμένης μελέτης, προστέθηκαν δύο ακόμη διαστάσεις, οι οποίες σχετίζονται με τις έννοιες της *Βιωσιμότητας* (Sustainability) και της *Μεταφεριμότητας* (Transferability) των καινοτόμων εκπαιδευτικών δράσεων eTwinning στα σχολεία. Τα αποτελέσματα αυτά αναμένεται να παρουσιαστούν σε επόμενη εργασία.

Αρχικά πραγματοποιήθηκε πιλοτική συνέντευξη με έναν εκπαιδευτικό που πληρούσε τα κριτήρια του δείγματος, με στόχο να γίνει έλεγχος του οδηγού και της διαδικασίας της συνέντευξης. Τα αποτελέσματα της πιλοτικής συνέντευξης δεν περιλαμβάνονται στην παρούσα ανάλυση ενώ αξιοποιήθηκαν για αλλαγές στη διατύπωση ερωτήσεων.

Θεματική ανάλυση

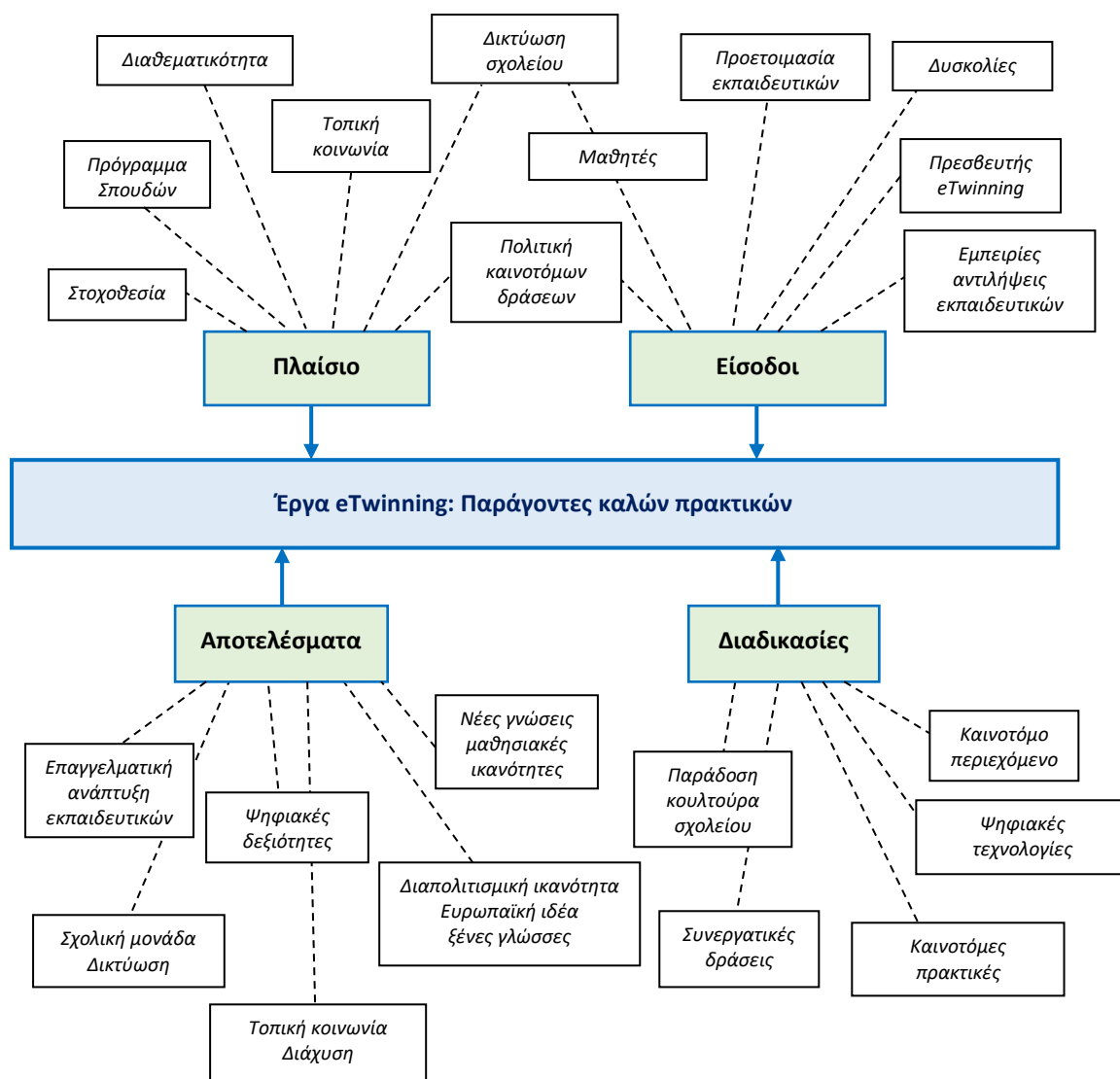
Η θεματική ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων έγινε με βάση το σχήμα έξι φάσεων (Creswell, 2012): προκαταρκτική διερευνητική ανάλυση, ανοικτή κωδικοποίηση, δημιουργία κατηγοριών, περιορισμός και ανάδειξη θεμάτων, περιγραφή, ερμηνεία. Ακολουθήθηκε μια ανοικτή-δημιουργική διαδικασία, η οποία επαναπροσδιορίστηκε στην πορεία της ανάλυσης των εμπειρικών δεδομένων με στόχο α) να δοθεί έμφαση στο περιεχόμενο του λόγου των πληροφορητών, β) να αναδειχθούν οι εννοιολογικοί προσδιορισμοί και οι εννοιολογικές συνδέσεις μεταξύ τους και γ) να γίνει ερμηνεία και ενοποίηση των παραγόντων σε θεματικές περιοχές με βάση κοινά χαρακτηριστικά, επαναλαμβανόμενα μοτίβα νοημάτων, πρότυπα και αιτιακές σχέσεις που αντανakλούν τις απόψεις, τις στάσεις και τις εμπειρίες των εκπαιδευτικών (Τσιώλης, 2014). Με στόχο την αυθεντική ανάδειξη περισσότερων πτυχών-παραγόντων των βραβευμένων συνεργατικών δράσεων eTwinning, η ερμηνεία και η απόδοση εννοιολογικών προσδιορισμών των δεδομένων ήταν ανοικτή και εξελισσόμενη ενώ δεν περιορίστηκε στο σύστημα κατηγοριών του εννοιολογικού μοντέλου και στα θεωρητικά σχήματα της βιβλιογραφίας.

Αποτελέσματα της έρευνας

Τα ευρήματα της ποιοτικής ανάλυσης των δεδομένων των συνεντεύξεων ανέδειξαν ένα ευρύ φάσμα παραγόντων που είναι σημαντικοί και προσδιορίζουν τις καλές πρακτικές των βραβευθέντων έργων eTwinning της έρευνας. Οι υποκατηγορίες που προέκυψαν εντάχθηκαν στις τέσσερις βασικές κατηγορίες του εννοιολογικού μοντέλου CIPP και παρουσιάζονται στο Σχήμα 1. Καθώς υπάρχει συσχέτιση μεταξύ τους, κάποιοι παράγοντες εντάσσονται σε περισσότερους του ενός άξονες (π.χ. δικτύωση, ψηφιακές τεχνολογίες και δεξιότητες, πολιτικές καινοτόμων δράσεων στη σχολική μονάδα). Στην ανάλυση που ακολουθεί, έχουν ενταχθεί στον άξονα όπου φαίνεται να έχουν την ισχυρότερη επίδραση.

Πλαίσιο υλοποίησης

Ο πρώτος άξονας ανάλυσης αφορά το πλαίσιο υλοποίησης των βραβευμένων συνεργατικών δράσεων eTwinning. Από την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων αναδείχθηκαν οι εξής διαστάσεις: *Στοχοθεσία*, *Σύνδεση με τα Προγράμματα Σπουδών*, *Διαθεματικότητα*, *Δικτύωση σχολείων*, *Σύνδεση με τοπική κοινωνία* (Γονείς-Κηδεμόνες, Παραγωγικοί και Κοινωνικοί Φορείς, Δημοτική Αρχή) και *Πολιτική για ευρωπαϊκά προγράμματα* που έχουν οι σχολικές μονάδες. Στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά τα σχετικά ευρήματα.

Σχήμα 1. Παράγοντες που καθορίζουν καλές πρακτικές σε έργα eTwinning

Στοχοθεσία

Οι στόχοι που έχουν θέσει οι εκπαιδευτικοί κατά την υλοποίηση των συγκεκριμένων δράσεων eTwinning είναι πολλαπλοί και συχνά συνδυάζουν γνωστικές, μαθησιακές, διαπροσωπικές, διαπολιτισμικές και άλλες ικανότητες που αναμένεται να αναπτύξουν οι μαθητές. Ειδικότερα, αναφέρθηκαν οι εξής στόχοι που αποτέλεσαν τη βάση σχεδιασμού των έργων eTwinning:

- Ανάπτυξη μαθησιακών ικανοτήτων, ενίσχυση του κινήτρου μάθησης και συμμετοχής σε συνεργατικά έργα, δημιουργικότητα, κριτική σκέψη
- Ανάπτυξη ικανοτήτων συνεργασίας (ατομική υπευθυνότητα, ανάληψη πρωτοβουλιών, αλληλεπίδραση και επικοινωνία ιδεών, συνεργασία στην ομάδα)
- Ανάπτυξη ικανοτήτων επικοινωνίας σε ξένη γλώσσα (αγγλικά-γαλλικά)
- Ανταλλαγή πολιτισμικών στοιχείων, πολιτισμική επίγνωση και διαπολιτισμική ικανότητα, ενίσχυση της ευρωπαϊκής ταυτότητας
- Άνοιγμα του σχολείου σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ενδεικτικά είναι τα παρακάτω αποσπάσματα:

Σ10: «Μας ενδιέφερε περισσότερο η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών στη δημιουργία αυτών των συνεργατικών δραστηριοτήτων.»

Σ4: «Ένας από τους σημαντικότερους στόχους ήταν η ενδυνάμωση της αυτοεκτίμησης των μαθητών μας. Να νοιώσουν περισσότερο σίγουροι για τον εαυτό τους... να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες μέσω της ανάπτυξης των δεξιοτήτων επικοινωνίας για δημιουργικές συνεργασίες.»

Σ6: «Πρώτος στόχος είναι η συνεργατικότητα... Ήταν σημαντική η ομαδοσυνεργατικότητα, η δουλειά με ομάδες στην τάξη. Μετά περάσαμε σε διακρατική ομάδα με μια συνεργατική ιστορία...»

Σ5: «Βασικά ο στόχος ήταν να επικοινωνήσουν τα παιδιά μας με τους συμμαθητές από τις άλλες χώρες. Έτσι, καθηγητές και μαθητές επικοινωνούσαμε στην αγγλική γλώσσα.»

Σ3: «Να επικοινωνούν αποτελεσματικά με άλλους ανθρώπους, οι οποίοι έχουν διαφορετική κουλτούρα, να παίρνουν στοιχεία από την κουλτούρα τους.»

Σ1: «Το τρίτο επίπεδο στόχων ήταν το άνοιγμα του σχολείου προς την κοινωνία και όχι μόνο προς την τοπική αλλά και την ευρωπαϊκή, έτσι ώστε να ανταλλάξουμε γνώσεις, εμπειρίες και τεχνικές... Ο σημερινός μαθητής είναι ο αυριανός Ευρωπαίος πολίτης.»

Σύνδεση με το Πρόγραμμα Σπουδών και διαθεματικότητα

Όλοι οι εκπαιδευτικοί του δείγματος αναφέρθηκαν στη σύνδεση των δράσεων eTwinning με το Πρόγραμμα Σπουδών, στη διαθεματική προσέγγιση των θεμάτων που μελετήθηκαν και στην ενίσχυση της αυτονομίας του εκπαιδευτικού ως συνδιαμορφωτή του περιεχομένου του προγράμματος. Ο σχεδιασμός είχε ως στόχο την εμπλοκή των μαθητών σε αυθεντικές συνεργατικές δραστηριότητες, την προώθηση της βιωματικής μάθησης, τη διαθεματικότητα και τη σύνδεση διαφόρων γνωστικών αντικειμένων του Προγράμματος Σπουδών, όπως Πληροφορικής, ξένων γλωσσών, βιολογίας, μαθηματικών, ιστορίας, ελληνικής γλώσσας, γεωγραφίας, μουσικής, καλλιτεχνικών, τεχνολογίας κ.α. Ενδεικτικές είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών στα παρακάτω αποσπάσματα:

Σ2: «Σε πρακτικό επίπεδο, στο μάθημα των αγγλικών που είχα την ευθύνη, φρόντισα να ενσωματώσω μερικές δραστηριότητες στη διδασκαλία.»

Σ4: «Το πρόγραμμα συνδέθηκε με το μάθημα 'Πολυμέσα-Δίκτυα'. Γιατί η υλοποίηση αυτού του προγράμματος είχε όλα αυτά που χρειαζόταν να διδάξω στο μάθημα, όπως δίκτυα, πολυμέσα ... Μόνο που μέσα από το καινοτόμο πρόγραμμα δεν το δίδασκα με τον παραδοσιακό τρόπο.»

Σ2: «Το πρόγραμμα eTwinning είναι ένα συνεργατικό πρόγραμμα, το οποίο βασίζεται στην χρήση των νέων τεχνολογιών. Με δεδομένο ότι όλα τα προϊόντα του είναι ψηφιακά, η πληροφορική είναι αναπόσπαστο κομμάτι της δημιουργίας ενός έργου eTwinning, όπως είναι και η χρήση της ξένης γλώσσας και στην συγκεκριμένη περίπτωση της αγγλικής γλώσσας με την οποία επικοινωνούσαμε.»

Σ5: «Η διασύνδεση του προγράμματος εκτός από τα αγγλικά και την πληροφορική, πραγματοποιήθηκε στα φιλολογικά μαθήματα και κυρίως σε θέματα Ιστορίας. Ζήτησα και πήρα βοήθεια από τους φιλολόγους, παρότι δεν ήταν μέλη της ομάδας eTwinning, ώστε να μπορέσουν τα παιδιά να δημιουργήσουν ιστορίες.»

Σ9: «Συνδέθηκε και με το μάθημα των αγγλικών, της πληροφορικής, της ιστορίας και το δικό μου μάθημα της τεχνολογίας.»

Σ1: «Το εντάξαμε στο ωρολόγιο πρόγραμμα και στο εβδομαδιαίο μάθημα του project δύο ωρών.»

Δικτύωση σχολείων

Η δικτύωση των σχολείων, συνήθως μέσω της συμμετοχής σε προηγούμενες δράσεις, και η διαμόρφωση κλίματος εμπιστοσύνης και δημιουργικής συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών των σχολείων που συμμετέχουν στα έργα eTwinning αποτελούν σημαντικούς παράγοντες του πλαισίου υλοποίησης. Σε αυτό συνέβαλε ουσιαστικά και η πλατφόρμα Twinspace του έργου. Χαρακτηριστικά είναι τα παρακάτω αποσπάσματα:

Σ6: *«Καταφέραμε να έχουμε μια επιτυχημένη συνεργατική δικτύωση και γι' αυτό η επιτροπή έδωσε το πρώτο Ευρωπαϊκό βραβείο, γιατί ήταν ένα έργο με υψηλά ποιοτικά χαρακτηριστικά.»*

Σ4: *«Σε αυτό το έργο συμμετείχε το σχολείο της Θεσσαλονίκης που είχαμε συνεργαστεί με επιτυχία στο Εθνικό πρόγραμμα, μέσα από το οποίο αποκτήσαμε εμπειρία. Ακόμη είχαμε συνεργασία με ένα σχολείο από την Ιταλία και ένα από τη Ρουμανία.»*

Σ9: *«Αναμφίβολα το Internet, όλα τα εργαλεία της πλατφόρμας Twinspace στο eTwinning μας διευκόλυναν σημαντικά σε αυτή τη συνεργατική δικτύωση...»*

Πολιτική του σχολείου για ευρωπαϊκά προγράμματα

Τα περισσότερα σχολεία έχουν εντάξει τα συνεργατικά ευρωπαϊκά προγράμματα στην πολιτική τους για καινοτόμες εκπαιδευτικές δράσεις. Για παράδειγμα, το Πρότυπο Γυμνάσιο Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων έχει μια καλά οργανωμένη υποστηρικτική πολιτική με στόχο την προώθηση των καινοτόμων προγραμμάτων που κατευθύνεται στη διάχυση της γνώσης και της εμπειρίας των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών από προηγούμενες καινοτόμες δράσεις σε άλλους εκπαιδευτικούς αλλά και στους γονείς των μαθητών. Ενδεικτικές είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών στα παρακάτω αποσπάσματα:

Σ5: *«Τα καινοτόμα Ευρωπαϊκά προγράμματα είναι ενταγμένα στην πολιτική του σχολείου. Το σχολείο έχει υλοποιήσει και συνεχίζει να υλοποιεί πολλά και διαφορετικά καινοτόμα προγράμματα, όπως Comenius, eTwinning. Ταίριαζει θα έλεγα στα χαρακτηριστικά του (πειραματικού) σχολείου.»*

Σ6: *«Η πολιτική του σχολείου είναι υποστηρικτική στα καινοτόμα ευρωπαϊκά προγράμματα... Δεν μπορείς να κάνεις τίποτα, εάν δεν έχεις έναν διευθυντή που θα σε υποστηρίζει και να σε ενθαρρύνει σε αυτές τις δραστηριότητες με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους.»*

Σε κάποιες περιπτώσεις, όμως, η υλοποίηση των προγραμμάτων ήταν αποτέλεσμα ατομικών πρωτοβουλιών των εκπαιδευτικών και δεν ήταν ενταγμένα στην πολιτική του σχολείου. Στην πορεία όμως, φαίνεται ότι άλλαξαν τα πράγματα και στα σχολεία αυτά:

Σ10: *«Το πρόγραμμα δεν ήταν ενταγμένο στην πολιτική του σχολείου. Μέχρι τότε το σχολείο δεν έκανε καθόλου προγράμματα. Δεν είχε διαμορφωθεί κουλτούρα καινοτόμων προγραμμάτων... Αλλά αυτό άλλαξε στην πορεία, το πρόγραμμα είχε επιτυχία ... συνέβαλε σημαντικά η βράβευση.»*

Σ4: *«Είναι γεγονός ότι οι άλλοι συνάδελφοι δεν μας έφεραν ποτέ καμία αντίρρηση. Αλλά, τους άκουγα να λένε: Άσε την Ειρήνη να κάνει τις 'χαζομάρες', αρκεί να περνάνε καλά τα παιδιά... Όταν όμως ήρθε η εθνική ετικέτα, η τιμητική πλακέτα για το σχολείο, το είδαν αλλιώς...»*

Σύνδεση με την τοπική κοινωνία

Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας εισόδου, υποστηρικτικός για την αποτελεσματική υλοποίηση έργων eTwinning, αναδείχθηκε ο ρόλος των γονέων και κηδεμόνων και της τοπικής κοινωνίας (δημοτική αρχή, παραγωγικοί φορείς). Χαρακτηριστικά είναι τα παρακάτω αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις:

Σ6: *«Ενημέρωσα τους γονείς και τους έδωσα τους κωδικούς για να έχουν πλήρη εικόνα αυτού που κάνουν τα παιδιά τους. Δηλαδή, τι πρόκειται να κάνουμε στο έργο... Οι γονείς ήταν ενθουσιασμένοι και γνώριζαν όλες τις φάσεις του έργου.»*

Σ5: «Την υποστήριξη από τους γονείς και κηδεμόνες, γιατί τα παιδιά χρειάστηκε να κάνουν δραστηριότητες στο σπίτι... Επίσης, να βρεθούμε στο σχολείο σε ώρες εκτός σχολικού προγράμματος.»

Σ2: «Ο Δήμος, η τοπική αυτοδιοίκηση ήταν αρωγός του προγράμματος. Όταν ζητήσαμε ένα αυτοκίνητο για την μετακίνησή μας, αμέσως ανταποκρίθηκε.»

Σ9: «Είχαμε σημαντική υποστήριξη από το εμπορικό Επιμελητήριο, ακόμη χρηματοδότηση μέσω εταιρειών και επίσης από το Δήμο.»

Είσοδοι

Από την ανάλυση των συνεντεύξεων των εκπαιδευτικών που υλοποίησαν βραβευμένες δράσεις eTwinning αναδειχθηκαν οι εξής παράγοντες εισόδου: Μαθητές, Εκπαιδευτικοί, Δυσκολίες στην υλοποίηση των έργων, Πολιτική του σχολείου για ευρωπαϊκά προγράμματα, Προετοιμασία και ετοιμότητα των εκπαιδευτικών.

Μαθητές

Στα περισσότερα έργα συμμετείχε ένας σχετικά μικρός αριθμός μαθητών, οι οποίοι προέρχονταν στις περισσότερες περιπτώσεις από την ίδια τάξη. Στα περισσότερα έργα επιλέχθηκαν μαθητές ενός ή δύο τμημάτων της ίδιας τάξης.

Σ8: «Ήταν ένα μόνο τμήμα της Γ' τάξης Γυμνασίου.»

Σ4: «Συμμετείχαν 17 μαθητές, δηλαδή ένα τμήμα της πρώτης τάξης του Λυκείου.»

Σ2: «Συμμετείχε η Α' τάξη του Λυκείου με τα δύο από τα τέσσερα τμήματα της. Με τη συνάδελφο επιλέξαμε συνειδητά να εμπλέξουμε όλους τους μαθητές των δύο τμημάτων.»

Σ5: «Οι μαθητές ήταν από την πρώτη Γυμνασίου, το τμήμα όμως των προχωρημένων στην Αγγλική γλώσσα, γιατί είναι λίγο δύσκολο να βρεις χρόνο μέσα στο σχολικό πρόγραμμα να υλοποιήσεις σε υψηλό επίπεδο ένα τέτοιο πρόγραμμα.»

Σ10: «Στο πρόγραμμα συμμετείχαν δύο ομάδες μαθητών. Το μεγαλύτερο group ήταν περίπου 25 μαθητές και μία μικρότερη ομάδα, η οποία είχε δέκα παιδιά που ερχόταν σε δραστηριότητες ατομικές, ακόμη και κάποια Σαββατοκύριακα. Ήταν κυρίως παιδιά από τη Γ' Γυμνασίου, αλλά υπήρχαν και μαθητές της Β' Γυμνασίου.»

Σ9: «Είχαμε έναν αριθμό 30 μαθητών από διαφορετικές τάξεις.»

Σε κάποιες περιπτώσεις στο Λύκειο, η δράση εντάχθηκε στο πλαίσιο του μαθήματος του project.

Σ1: «Το υλοποιούσα με ένα τμήμα αμιγώς project. Είχα δέκα μαθητές στο μάθημα του project και με αυτούς υλοποιήθηκε το πρόγραμμα eTwinning.»

Σχετικά με τα χαρακτηριστικά των μαθητών που συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν το αυξημένο κίνητρο και ενδιαφέρον για συμμετοχή στις δημιουργικές δραστηριότητες των έργων, αξιοποίηση των ατομικών ικανοτήτων και ταλέντων τους και εθελοντική συμμετοχή των μαθητών. Αξιοσημείωτο ήταν το ενδιαφέρον και η συμμετοχή μαθητών που εμφανίζονται αδύναμοι ή αδιάφοροι για τα μαθήματα του τυπικού προγράμματος.

Σ3: «Συμμετέχουν μαθητές όλων των χαρακτηριστικών. Δηλαδή μπορείς να συναντήσεις μαθητές, οι οποίοι είναι πολύ καλοί στην επίδοση και ακόμη μαθητές οι οποίοι είναι λιγότερο ικανοί στις επιδόσεις των μαθημάτων. Εάν όμως, ήθελα να δώσω ένα χαρακτηριστικό για τους μαθητές μου, θα έλεγα ότι έχουν ενδιαφέρον, δεν είναι αδιάφοροι μαθητές και θέλουν να μαθαίνουν καινούργια πράγματα.»

Σ2: «Όσον αφορά τα παιδιά, συμμετείχαν με όλο και περισσότερη προθυμία σε αυτό το έργο. Ιδιαίτερα, όταν διαπίστωσαν ότι δεν συνδέεται τόσο με την τυπική γνώση και την καθιερωμένη πρακτική σε θέματα διδασκαλίας αλλά περισσότερο με τις καθημερινές τους ανάγκες...»

Σ9: «Διαπιστώσαμε πως, εάν υπάρχει μία σύνθεση της ομάδας με διαφορετικές ηλικίες, είναι καλύτερα, γιατί υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα γνώσης και διαφορετικές προσεγγίσεις στο ίδιο θέμα.»

Σ1: «Πολύ σημαντικό επίσης, ενώ σε άλλα μαθήματα ήταν άτακτοι μαθητές, έκαναν φασαρία στην τάξη, αντιθέτως στο πρόγραμμα ήταν οι πιο εργατικοί μαθητές, δηλαδή βοηθούσαν σε μεγάλο βαθμό σε όλες τις δραστηριότητες του project.»

Εκπαιδευτικοί

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στις συνεργατικές δράσεις eTwinning έχουν μεγάλο ενδιαφέρον και σημαντική εμπειρία στην υλοποίηση ευρωπαϊκών έργων. Έχουν αναπτύξει ικανότητες αξιοποίησης των ΤΠΕ και χρήσης της ψηφιακής πλατφόρμας eTwinning, καλή γνώση τουλάχιστον μίας ξένης γλώσσας, διαπολιτισμική επικοινωνιακή ικανότητα και δεξιότητες συνεργασίας. Είναι δεκτικοί στη χρήση καινοτόμων παιδαγωγικών πρακτικών και έχουν την πεποίθηση ότι τα συνεργατικά ευρωπαϊκά έργα ενισχύουν την ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαιδευτική και συμβάλλουν στην αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου στα σχολεία και στη δική τους επαγγελματική ανάπτυξη.

Σ3: «Ουσιαστικά είναι οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι έχουν ενδιαφέρον για να κάνουν κάτι παραπάνω από αυτό που κάνουν στην καθημερινή τους διδασκαλία. Επίσης, θέλουν να γνωρίζουν άλλους ανθρώπους, να συνεργάζονται... Ακόμη είναι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι θέλουν μέσα από αυτά τα προγράμματα να αποκτήσουν περισσότερα προσόντα.»

Σ1: «Συνήθως είναι τα πιο ανήσυχα πνεύματα στο σχολείο. Εκπαιδευτικοί που τους αρέσει να πειραματίζονται με νέες παιδαγωγικές μεθόδους... Εγώ ασχολούμαι 7 χρόνια με τα καινοτόμα ευρωπαϊκά προγράμματα και ειδικότερα με το eTwinning.»

Σ6: «Θεωρώ ότι είναι ανοιχτοί άνθρωποι, κυρίως στη χρησιμοποίηση των νέων μεθοδολογιών... που θέλουν να μάθουν καινούρια μεθοδολογικά εργαλεία στη διδασκαλία, στη μάθηση, την αξιολόγηση... Έτσι λοιπόν, ανοιχτός άνθρωπος, να έχεις όρεξη για δουλειά και να αγαπάς πολύ αυτό που κάνεις.»

Σ5: «Είναι σημαντικό να μπορείς να χρησιμοποιήσεις μία ξένη γλώσσα για να έχεις επιτυχία σε ένα τέτοιο ευρωπαϊκό πρόγραμμα. Βεβαίως, πολύ σημαντικό να έχεις ενδιαφέρον για τις νέες τεχνολογίες. Άνθρωποι, οι οποίοι έχουν ενδιαφέροντα για τις νέες τεχνολογίες, ψάχνουν και ανακαλύπτουν νέους τρόπους, διάφορα τεχνολογικά εργαλεία, που θέλουν να τα χρησιμοποιήσουν στην τάξη και θέλουν να τα βάλουν στην καθημερινή τους εκπαιδευτική πρακτική δηλ. να τα εφαρμόσουν στη διδασκαλία.»

Δυσκολίες στην υλοποίηση των έργων

Οι κύριες δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί κατά την υλοποίηση των δράσεων eTwinning αφορούν α) τον *απαιτούμενο χρόνο* και τον *αυξημένο φόρτο εργασίας* από τη μεριά των εκπαιδευτικών για την οργάνωση και τον συντονισμό των δράσεων, β) τον περιορισμένο εκπαιδευτικό χρόνο στο εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα που είναι διαθέσιμος για τα έργα αυτά, γ) τις *δυσκολίες συμμετοχής των μαθητών* σε απογευματινές συναντήσεις εκτός του σχολικού προγράμματος (ενασχόληση των μαθητών σε άλλες δραστηριότητες, φροντιστηριακά μαθήματα κ.λπ.), δ) *προβλήματα συντονισμού* και έλλειψη οργανωτικής ικανότητας ή εμπειρίας από τον συντονιστή της δικτύωσης, ειδικά στις περιπτώσεις μεγάλου αριθμού σχολείων, ε) *δυσκολίες οργάνωσης αποτελεσματικών διαδικασιών* μεταξύ σχολείων που έχουν *διαφορετικά προγράμματα* ή *χρονοδιαγράμματα*, στ) *περιορισμένη ανταπόκριση των εταίρων* στις συμφωνημένες δεσμεύσεις και *χρονοδιαγράμματα*, ζ) *έλλειψη επαρκούς υποστηρικτικού πλαισίου* στη σχολική μονάδα αναφορικά με τα καινοτόμα ευρωπαϊκά έργα (διευθυντής, υπεύθυνος εργαστηρίου πληροφορικής, σύλλογος διδασκόντων), η) *ανάγκη οικονομικής ενίσχυσης του σχολείου* από το φορέα eTwinning, ειδικά σε ορισμένα έργα.

Σ6: «Ο παράγοντας που δυσχεραίνει να πετύχεις σε αυτά τα έργα είναι η έλλειψη χρόνου.»

Σ3: «Αυτά τα προγράμματα απαιτούν πολύ κόπο και χρόνο. Θα πρέπει να καθίσεις να οργανώσεις πολλά πράγματα στο σπίτι σου, θα χρειαστείς πάρα πολλές ώρες. Ακόμη και μέχρι τις δύο τα μεσάνυχτα έχω καθίσει για να οργανώσω τις δραστηριότητες...»

Σ2: «Ένας από τους κυριότερους παράγοντες δυσκολιών ήταν ο διαφορετικός βαθμός εμπλοκής και συνεργασίας των σχολείων από τις διαφορετικές χώρες.»

Σ9: «Αρκετές δραστηριότητες έπρεπε να πραγματοποιηθούν εκτός σχολικού προγράμματος Δυστυχώς στην Ελλάδα, με το θέμα των φροντιστηρίων, είναι δύσκολο τα παιδιά να ακολουθήσουν τέτοια προγράμματα. Το πρόβλημα ήταν ότι δεν είχαμε πάντα την ομάδα με όλα τα μέλη της, δεν ήταν ποτέ πλήρης η ομάδα. Κάποιες φορές είχαμε 25 μαθητές, άλλες φορές λιγότερους από 20 μαθητές.»

Σ10: «Γνωρίζω εκπαιδευτικούς, οι οποίοι κερδίζουν κάθε χρόνο Πανελλαδικές διακρίσεις με έργα που έχουν πολύ μεγάλο βάρος ποσοτικά και ποιοτικά... Θα έλεγα πως, τελικά, σε αυτά τα μεγάλα προγράμματα, εργάζονται περισσότερο οι εκπαιδευτικοί και λιγότερο οι μαθητές...»

Προετοιμασία των εκπαιδευτικών

Αφετηρία για την υλοποίηση συνεργατικών έργων eTwinning είναι το κίνητρο και οι ατομικές προσπάθειες των εκπαιδευτικών. Παράλληλα, συμβάλλουν θετικά και οι σχετικές προωθητικές δράσεις και ημερίδες σε τοπικό, εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο. Η αλληλεπίδραση με έμπειρους συναδέλφους αναδεικνύει τα θετικά στοιχεία για τους συμμετέχοντες (μαθητές και εκπαιδευτικούς), ενισχύουν το κίνητρο και την ανάληψη πρωτοβουλιών συμμετοχής σε ανάλογες συνεργατικές δράσεις ενώ προωθούν τη διαμοίραση εμπειριών και την αμοιβαία υποστήριξη μεταξύ των εκπαιδευτικών.

Σ6: «Πρέπει να σας πω ότι αφιέρωσα πολύ χρόνο, όχι μόνο σε σεμινάρια επιμόρφωσης για να έχω αυτή τη γνώση και να αισθάνομαι έτοιμη για την υλοποίηση αυτών των προγραμμάτων. Ωστόσο, θα έλεγα ότι περισσότερα τα έμαθα μέσα από τη βιωματική μου δραστηριότητα, αφού το έζησα. Παρακολούθησα και σεμινάρια από τον πρεσβευτή eTwinning, αλλά είναι διαφορετικά να το βιώνεις στην πράξη.»

Σ8: «Μόνη μου προετοιμάστηκα και μέσα από προσωπική αναζήτηση. Έτσι, μέσα λοιπόν από την πλατφόρμα eTwinning ενημερώθηκα περισσότερο και, στη συνέχεια, παρακολούθησα τα διαδικτυακά σεμινάρια. Μετά ακολούθησε η παρακολούθηση σεμιναρίων από την Εθνική Υπηρεσία eTwinning.»

Σ5: «Είχα παρακολουθήσει μία ενημερωτική συνάντηση από τον υπεύθυνο επιμόρφωσης για το eTwinning. Βέβαια, στην πράξη ουσιαστικά μαθαίνει. Πρέπει να τολμήσεις να ξεκινήσεις κάποιο πρόγραμμα για να μάθεις...»

Σ1: «Είχα παρακολουθήσει πριν επτά χρόνια ένα επιμορφωτικό σεμινάριο για εκπαιδευτικούς σχετικά με το πρόγραμμα Comenius διάρκειας δύο εβδομάδων στη Μάλτα με θέμα «μάθηση βασισμένη στην μέθοδο project». Ήμουν στην ίδια ομάδα εργασίας με μία συνάδελφο από τη Λιθουανία. Αμέσως μετά από το σεμινάριο αυτό, ξεκινήσαμε μαζί ένα πρόγραμμα eTwinning.»

Σ6: «Ο συνάδελφος ο Γάλλος με τον οποίο συνεργαστήκαμε είναι ο ίδιος πρεσβευτής και αξιολογητής έργων. Οπότε γνώριζε πολύ καλά όλο αυτό που χρειαζόμασταν. Από αυτόν πήρα σημαντικά στοιχεία που με βοήθησαν στην εξέλιξή μου. Ήταν πολύ ανοιχτός άνθρωπος, μου τα έδινε όλα και υπήρχε διάθεση να τα μεταδώσει.»

Επιπρόσθετα, πολύ σημαντικός είναι ο ρόλος και οι πρωτοβουλίες του πρεσβευτή eTwinning στην περιοχή:

Σ10: «Θεωρώ πολύ σημαντικό το ρόλο του πρεσβευτή σε θέματα επιμόρφωσης, στο ξεκίνημα αυτών των συνεργατικών δράσεων.»

Σ8: «Οι πρεσβευτές του eTwinning παίζουν σημαντικό ρόλο, αν και θα ήθελα να υπάρχει μεγαλύτερη ενημέρωση. Βεβαίως, γνωρίζω ότι είναι ένας εθελοντικός θεσμός.»

Σ1: «Είμαι πρεσβευτής eTwinning στο Νομό Ιωαννίνων και στο Νομό Θεσπρωτίας και αυτό το ανέλαβα εθελοντικά. Στα πλαίσια των υποχρεώσεών μου ως πρεσβευτής eTwinning κάνω ενημερωτικές ημερίδες με σκοπό να ενημερώσω τους συναδέλφους και να τους εμπνεύσω.»

Πολιτική του σχολείου για ευρωπαϊκά προγράμματα

Οι παράγοντες που σχετίζονται με την πολιτική κάθε σχολείου αναλύθηκαν στην προηγούμενη ενότητα. Φαίνεται ότι επηρεάζουν, τόσο το πλαίσιο υλοποίησης όσο και τις χρησιμοποιούμενες εισόδους, σε σχέση με την αξιοποίηση των τεχνολογικών και άλλων υποδομών του σχολείου, την οργάνωση και τον χρονοπρογραμματισμό εργασιών στο πλαίσιο του εβδομαδιαίου ωρολογίου προγράμματος κ.λπ.

Ενδεικτικές είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών στα παρακάτω αποσπάσματα:

Σ5: «Κάποιες φορές χρειάζεται να 'κλέψεις' λίγο χρόνο για να υλοποιήσεις κάποιες δραστηριότητες. Ίσως είναι ενοχλητικό για κάποιους συναδέλφους, γιατί το σχολικό πρόγραμμα είναι πιεστικό, ιδιαίτερα όταν έχεις να κάνεις γραπτές εξετάσεις ή διαγωνίσματα, υπάρχει δηλαδή αυτή η πίεση χρόνου...»

Σ3: «Το σχολείο μας διαθέτει όλες τις απαραίτητες υποδομές για να έχουμε αποτελεσματικότητα και υψηλό επίπεδο στην υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων.»

Σ6: «Οι δραστηριότητες υλοποιούνται στο εργαστήριο πληροφορικής που είναι επαρκώς εξοπλισμένο. Είμαστε ευτυχισμένοι που έχουμε ένα τέτοιο χώρο. Νομίζω πως εννοεί να υλοποιήσεις καινοτόμα ευρωπαϊκά προγράμματα σε υψηλό επίπεδο.»

Διαδικασίες

Σε σχέση με τον άξονα των διαδικασιών συνεργασίας και μάθησης, αναδείχθηκαν από την ανάλυση των συνεντεύξεων των εκπαιδευτικών οι εξής παράγοντες στις συγκεκριμένες δράσεις eTwinning: Περιεχόμενο έργων, ψηφιακές τεχνολογίες, καινοτόμες πρακτικές, οργάνωση συνεργατικών δράσεων, παράδοση και κουλτούρα των σχολείων.

Περιεχόμενο έργων

Η θεματολογία και το περιεχόμενο των δράσεων κάλυψαν μια ευρύτητα αντικειμένων με στοιχεία πρωτοτυπίας ενώ δόθηκε έμφαση σε διαθεματικές προσεγγίσεις και στα ενδιαφέροντα των μαθητών. Ενδεικτικά, παρατίθενται τα παρακάτω αποσπάσματα των απόψεων των εκπαιδευτικών:

Σ1: «Το τελευταίο μας έργο eTwinning είχε τον τίτλο "Exploring professions". Στόχος ήταν να ασχοληθούν οι μαθητές μας με θέματα επαγγελματικού προσανατολισμού...»

Σ2: «Το έργο είχε την ονομασία "Three generations in the family" και ασχολήθηκε με διάφορες πτυχές της ζωής τριών γενιών σε μία οικογένεια, δηλαδή παππούδες, γονείς, παιδιά. Για παράδειγμα, το φαγητό, η κουζίνα, η ενδυμασία, η μουσική, η διασκέδαση και οι διαπροσωπικές σχέσεις.»

Σ3: «Τίτλος έργου ήταν "Ερατοσθένης". Ασχοληθήκαμε με τη μέθοδο που εφάρμοσε ο Ερατοσθένης για να μετρήσει την περιφέρεια της γης. Η ιδέα είχε ξεκινήσει από τον Έρικ, Γάλλο συναδέλφο, ο οποίος έστειλε την πρόσκληση να συμμετέχουν σε αυτή τη συνεργατική δράση σχολεία από άλλες χώρες...»

Σ5: «Το πρόγραμμα που βραβεύτηκε με εθνική ετικέτα ποιότητας είχε τον τίτλο "Working with myths". Κάθε ομάδα διάλεγε μία δημοφιλή ιστορία της χώρας της, την οποία παρουσίαζε στα αγγλικά. Στη συνέχεια αναπτύσσαμε κάποιες δραστηριότητες σε σχέση με την ιστορία αυτή, χρησιμοποιώντας διάφορα εργαλεία.»

Σ9: «Το έργο που βραβεύτηκε αφορούσε την Ευρωπαϊκή διαπολιτισμικότητα. Συνεργαστήκαμε με σχολεία της Ισπανίας και της Πορτογαλίας και θα έλεγα πως είμαστε πολύ κοντά σε θέματα κουλτούρας, αλλά έχουμε διαφορετική προσέγγιση στα προγράμματα σπουδών... Δημιουργήσαμε ένα blog με στόχο να δώσουμε περισσότερα στοιχεία για τις χώρες μας.»

Ψηφιακές τεχνολογίες

Οι ψηφιακές τεχνολογίες είναι η βάση για την υποστήριξη των προγραμμάτων eTwinning. Μαθητές και εκπαιδευτικοί εξοικειώθηκαν με τα εργαλεία της πλατφόρμας Twinspace, τα οποία χρησιμοποιούσαν συστηματικά για τη δικτύωση των σχολείων, την οργάνωση και κατανομή των εργασιών, την επικοινωνία μεταξύ των εταίρων, την ανταλλαγή και διαμοίραση υλικού και αρχείων. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκαν λογισμικά γενικής χρήσης, εργαλεία επεξεργασίας πολυμέσων, εφαρμογές Ιστού 2.0 (blogs, wiki) για την επεξεργασία και διαμοίραση του υλικού που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος:

Σ8: «Αξιοποιήθηκαν όλα τα εργαλεία που ήταν διαθέσιμα στην πλατφόρμα Twinspace.»

Σ2: «Σε ένα καινοτόμο πρόγραμμα eTwinning, η χρήση των ψηφιακών εργαλείων είναι απαραίτητη. Δηλαδή, δε νοείται ποιοτικό έργο χωρίς την αποτελεσματική χρήση τέτοιων εργαλείων.»

Σ6: «Τα παιδιά ζητούσαν συνεχώς τηλεδιασκέψεις. Κάναμε πάρα πολλές με όλα τα σχολεία...»

Σ3: «Τα παιδιά επεξεργάζονταν κείμενα, φωτογραφίες, έφτιαχναν βίντεο... Αυτές είναι δεξιότητες που απέκτησαν οι μαθητές... Πολύ σημαντικό ότι σχεδόν όλοι οι μαθητές, μέσα από τα προγράμματα αυτά, έχουν φτάσει στο σημείο να κάνουν τέλειες παρουσιάσεις, σαν να είναι επαγγελματίες.»

Σ10: «Πέρα από τα βασικά εργαλεία εξοικειώθηκαν με τεχνολογίες, όπως το chat, το forum, το wiki, η βιντεοδιάσκεψη κ.α. Το σημαντικότερο, να το χαιρόνται και να περνάνε καλά! Είχαμε μια περιέργεια να γνωρίσουμε τους άλλους και, μέσα από αυτό, να κάνουμε κάτι διαφορετικό.»

Καινοτόμες πρακτικές

Οι εκπαιδευτικές πρακτικές που φαίνεται να κυριαρχούν στα προγράμματα που μελετήθηκαν είναι η μέθοδος σχεδίου εργασίας (project) και η ομαδοσυνεργατική αλληλεπίδραση για την υλοποίηση αυθεντικών και διαθεματικών έργων. Ο σχεδιασμός τους χαρακτηρίζεται από ανοικτές παιδαγωγικές προσεγγίσεις και διεργασίες μάθησης που διαμορφώνουν ένα θετικό κλίμα και ενισχύουν το κίνητρο συμμετοχής των μαθητών, προωθούν την ελευθερία έκφρασης (μέσω του καταγισμού ιδεών, του διαλόγου και της σύνθεσης απόψεων), τη δραματοποίηση και την ψυχαγωγία.

Σ6: «Ήταν σημαντική η ομαδοσυνεργατικότητα. Οι μαθητές χωρίστηκαν σε ομάδες, ποτέ δεν εργάστηκαν ως μονάδα... εγώ είχα το ρόλο του καθοδηγήτριας σε αυτές τις ομαδικές δραστηριότητες.»

Σ5: «Εμείς χρησιμοποιήσαμε τη δραματοποίηση στο πρόγραμμα. Δημιουργήσαμε ένα θεατρικό δράμα με την ιστορία που επιλέξαμε, το οποίο ήταν πολύ θετικό για τα παιδιά. Τα παιδιά δούλευαν συνέχεια σε ομάδες. Τους βοήθησε στον σχεδιασμό του θεατρικού οι ρόλοι που ανέλαβαν.»

Σ9: «Χρησιμοποιήσαμε τη μέθοδο project. Οπότε, κάθε μαθητής είχε μεγαλύτερη ενεργοποίηση στο αντικείμενο το οποίο είχε ενδιαφέρον γι' αυτόν και είχαμε πολύ καλές συνεργατικές δράσεις λειτουργώντας ως ομάδα. Υπήρχαν μαθητές οι οποίοι έκαναν εξαιρετική εργασία στα έργα τέχνης, για παράδειγμα στην Αναγέννηση. Κάποιοι άλλοι για τα μνημεία της Ιταλίας, ιστορικά ζητήματα, άλλοι για τη γεωγραφία. Κάποιοι άλλοι μαθητές έδιναν εξαιρετικές πληροφορίες για την Atalanta, την ομάδα του ποδοσφαίρου στο Pergamo, γιατί τους άρεσε το ποδόσφαιρο κ.λπ.»

Σ5: «Η κύρια μέθοδος ήταν η ομαδοσυνεργατική. Η αλήθεια είναι ότι δεν ήταν συνηθισμένα σε κάτι τέτοιο... Από την αρχή, όταν ξεκινήσαμε το πρόγραμμα, δημιουργήσαμε ομάδες με συγκεκριμένες δραστηριότητες και τα παιδιά ήταν πολύ θετικά.»

Σ3: «Δεν μάθαιναν οι μαθητές μόνο από τον εκπαιδευτικό αλλά και από τον συμμαθητή τους... Σε αυτή τη συνεργασία στο πρόγραμμα ο μαθητής μαθαίνει από την ομάδα γύρω του και από τους συμμαθητές των άλλων χωρών.»

Σε κάποιες περιπτώσεις οι συνεργατικές δραστηριότητες ήταν περισσότερο οργανωμένες με χρήση ειδικών φύλλων εργασίας, όπου οι μαθητές αναπτύσσουν ικανότητες έρευνας και

επιχειρούν την επεξεργασία, τη σύνθεση και την από κοινού οικοδόμηση γνώσης στην πλατφόρμα Twinspace ή άλλα ψηφιακά περιβάλλοντα, αξιοποιώντας κριτικά τις νέες πληροφορίες και γνώσεις (κριτικός αναστοχασμός). Η χρήση της πλατφόρμας ή δικτυακών περιβαλλόντων οδήγησε σε συνθήκες δέσμευσης των μαθητών για την ολοκλήρωση των εργασιών που είχαν αναλάβει και στην αξιοποίηση της αμφίδρομης αξιολόγησης των εργασιών από τους μαθητές των σχολείων της δικτύωσης.

Σ6: «Καταιγισμός ιδεών, διότι όλοι κατέθεταν τη γνώμη τους, και συζητούσαμε τις απόψεις τους. Μετά αξιολογούσαν οι ίδιοι οι μαθητές, είτε με ειδικά φύλλα εργασίας, είτε μέσα από συζητήσεις και έβγαине η απόφαση η οποία επικρατούσε. Επίσης, αφού διαβάζαμε τις ιστοριούλες των άλλων εταιρών, τα παιδιά άφηναν σχόλια στην πλατφόρμα.»

Σ10: «Αυτό που μπορέσαμε να κάνουμε ήτανε το wiki, το οποίο όμως δεν το χρησιμοποιήσαμε ως καθαρό wiki. Το χρησιμοποιήσαμε όπως τα forum, όπου έπρεπε να βρούμε κάποια τραγούδια, τους στίχους από τα τραγούδια και να τα γράψουμε στα αγγλικά.»

Σ7: «Ομαδοσυνεργατικότητα, με την έννοια ότι υπήρχε η ομάδα του σχολείου της Γαλλίας και η δική μας ομάδα, από το δικό μας σχολείο... Το πρόγραμμα είχε και συνέχεια εκτός σχολείου, γιατί οι μαθητές αλληλεπιδρούσαν σε ώρες εκτός σχολείου. Ο ρόλος μου ήταν να τους οργανώσω, να τους διευκολύνω και να τους συντονίζω σε αυτές τις δραστηριότητες.»

Σε κάποιες περιπτώσεις αναφέρθηκε μεταφορά των νέων εκπαιδευτικών πρακτικών και αξιοποίηση των ψηφιακών εργαλείων στο κύριο πρόγραμμα μαθημάτων.

Σ3: «...Η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στα καινοτόμα προγράμματα eTwinning μας δίνει την ευκαιρία να τα χρησιμοποιήσουμε και στην καθημερινή διδασκαλία στο μάθημα της ειδικότητάς μας.»

Σ6: «Τα παιδιά έμαθαν να δημιουργούν διαδικτυακά. Να παρουσιάζουν το πρόγραμμα στο GoogleDrive και να γράφουν σε κοινό έγγραφο... Θέλω να σας πω ότι πλέον κάνω το μάθημα των γαλλικών μέσα από το eTwinning και αξιοποιώ GoogleDrive.»

Οργάνωση συνεργατικών δράσεων eTwinning

Τα ζητήματα συντονισμού, οργάνωσης και χρονοπρογραμματισμού των δραστηριοτήτων σε επίπεδο σύμπραξης, σχολικής μονάδας, εβδομαδιαίου προγράμματος, ακόμη και γονέων των μαθητών, είναι σημαντικά για την επιτυχή υλοποίηση των έργων eTwinning και την αποτελεσματικότητά τους σε σχέση με τα μαθησιακά επιτεύγματα των μαθητών. Τα παρακάτω αποσπάσματα είναι αντιπροσωπευτικά των απόψεων των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών:

Σ5: «Χρειάζεται να μιλήσουμε και να οργανωθούμε με τους υπεύθυνους καθηγητές των σχολείων των άλλων χωρών αλλά και με τον συντονιστή της δικτύωσης. Ήταν πολύ σημαντικό να έχουμε αυτή την συνεργασία και σε επίπεδο οργάνωσης των κοινών δραστηριοτήτων μας... Αυτό μεταφέρονταν και στους μαθητές, γιατί οι μαθητές ακολουθούν και τα δικά μας πρότυπα...»

Σ7: «Η αλήθεια είναι πως η οργάνωση της δουλειάς σε ένα πρόγραμμα eTwinning, δηλαδή το οργανόγραμμα που αναγκαστικά μπαίνει από την αρχή της συνεργατικής δράσης, μας βοηθάει και στην καλύτερη οργάνωση στην καθημερινή μας εκπαιδευτική πρακτική.»

Σ3: «Ο προγραμματισμός των δραστηριοτήτων έγινε έγκαιρα, από την αρχή της σχολικής χρονιάς.»

Σ6: «Ήδη από τον Ιούνιο οργανώνουμε αυτά τα προγράμματα. Συζητάμε στο σύλλογο διδασκόντων για την επόμενη χρονιά, αυτό που σχεδιάζουμε και πως θα το υλοποιήσουμε.»

Σ10: «Το είχα αντιληφθεί σε ένα προηγούμενο πρόγραμμα Comenius. Είναι ωραίο να συζητάμε για ένα γενικό σχέδιο αλλά, αν δεν θέσεις άμεσα χρονοδιαγράμματα και δεν είσαι αυστηρός στην τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων αυτών, δεν πρόκειται να προχωρήσει τίποτα.»

Σ8: «Όλα έπρεπε να οργανωθούν έγκαιρα και αυτό απαιτούσε καλή οργάνωση με τα παιδιά, γιατί πρέπει να ξέρουν πώς, πού, τι και πότε θα το παρουσιάσουν.»

Σ10: «Στον πίνακα που είχαμε και βλέπαμε τους στόχους με τα χρονοδιαγράμματα που βάζαμε, κάναμε τικ και λέγαμε αυτό το ολοκληρώσαμε, το άλλο πρέπει να τελειώσει σε δύο εβδομάδες. Διαπιστώνω στην πορεία, πως οι ίδιοι οι μαθητές θέλουν να ολοκληρώσουν με επιτυχία αυτό που έχουμε βάλει ως στόχο.»

Σ5: «Η οργάνωση των δραστηριοτήτων της συνεργατικής δικτύωσης ήταν ένα σημαντικό και διαφορετικό ζήτημα σε σχέση με την καθημερινή μας πρακτική. Ενημερώθηκαν και οι γονείς για τα χαρακτηριστικά του προγράμματος, γιατί είναι σημαντικό για τα παιδιά. Χρειάζεται όλοι οι γονείς αλλά και ο σύλλογος γονέων του σχολείου να σε υποστηρίξει, να έχεις την ενθάρρυνση.»

Δημιουργία παράδοσης-κουλτούρας στο σχολείο

Από τα αποτελέσματα φαίνεται ότι κάποια σχολεία (για παράδειγμα, το Πρότυπο Γυμνάσιο Ζωσιμαίας Σχολής και το 2ο Γυμνάσιο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Ιωαννίνων) έχουν δημιουργήσει τα τελευταία χρόνια μια παράδοση με την υλοποίηση βραβευμένων καινοτόμων συνεργατικών προγραμμάτων. Υπάρχει μία σημαντική ομάδα ικανού αριθμού εκπαιδευτικών, οι οποίοι εμπλέκονται σε σχετικές δράσεις οδηγώντας σε συστηματική και αναγνωρισμένη παρουσία του σχολείου τους σχετικά με έργα eTwinning που έχουν βραβευτεί με ετικέτα ποιότητας.

Σ3: «Στο σχολείο μας έχει δημιουργηθεί παράδοση συνεργατικών δράσεων.»

Σ7: «Το σχολείο μας έχει δημιουργήσει κουλτούρα ευρωπαϊκών συνεργατικών δράσεων σίγουρα. Θα πρέπει να γνωρίζετε πως αυτή η αλλαγή άρχισε από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς.»

Σ1: «Το καλό είναι ότι αυτές τις δράσεις τις έχει αποδεχθεί ο σύλλογος διδασκόντων, διότι στην αρχή, την πρώτη χρονιά ήταν κάτι περίεργο για όλους. Το άκουγαν με περιέργεια, ακόμη και με απορριπτική διάθεση. Τι είναι αυτό το καινούργιο που έρχεται και μας λες ότι θέλεις να κάνεις. Τώρα όμως, όλοι το θεωρούν μια κανονική δράση και επιθυμούν να συμμετέχει στο σχολείο μας. Ακόμη και αυτό θεωρείται κατάρκτηση.»

Σ10: «Σήμερα, το σχολείο μας είναι κορυφαίο, όχι μόνο σε τοπικό επίπεδο αλλά και στο πανελλήνιο. Ο ίδιος ο διευθυντής παρακινεί τους εκπαιδευτικούς που δεν κατάφεραν να έχουν συμμετοχή σε καινοτόμες δράσεις του σχολείου. Σήμερα έχει δημιουργηθεί ένα κλίμα συνεργασίας και όλοι μαζί συμμετέχουν και υποστηρίζουν καινοτόμες δράσεις.»

Αποτελέσματα

Από την ανάλυση των απόψεων των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών σχετικά με τα αποτελέσματα, τα οποία επιτεύχθηκαν με την υλοποίηση των δράσεων eTwinning στα σχολεία τους, προέκυψαν οι εξής παράγοντες: *μαθησιακές ικανότητες των μαθητών, ψηφιακές δεξιότητες, διαπολιτισμική ικανότητα, επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών, δικτύωση των σχολικών μονάδων, σύνδεση με την τοπική κοινωνία.*

Μαθησιακές ικανότητες

Τα κύρια μαθησιακά επιτεύγματα των μαθητών αφορούν την ανάπτυξη γνώσεων σε νέα θεματικά πεδία, καλλιέργεια *διαθεματικής αντίληψης* της γνώσης, *ανάπτυξη της δημιουργικότητας*, της *κριτικής σκέψης* και της *αυτοπεποίθησης* των μαθητών, *ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων*, *δεξιοτήτων έκφρασης ιδεών* και *συνεργατικών δεξιοτήτων*, *ομαδοσυνεργατικό πνεύμα* και *ατομική υπευθυνότητα* στην ομάδα.

Σ2: «Θεωρώ ότι άλλαξε η νοοτροπία, η κουλτούρα των μαθητών. Δεν είδαν τη διδασκαλία ως κάτι το απειλητικό, είδαν μια ελκυστική πλευρά της μάθησης, το οποίο τους έκανε να προσπαθούν περισσότερο και στο παραδοσιακό μάθημα....»

Σ9: «Έτσι αναπτύχθηκε η ομαδοσυνεργατικότητα, ακόμη η κριτική σκέψη των μαθητών μέσα από τις αξιολογήσεις που κάναμε.... Επίσης, η δεξιότητα να παίρνουν πρωτοβουλίες Όταν παίρνεις μία πρωτοβουλία και καταφέρνεις να βρεις αυτό που ζητάς, αυτενεργείς και πολλά πράγματα βέβαια τα διόρθωναν μόνοι τους.»

Σ5: «Τα παιδιά συμμετείχαν με μεγάλο ενθουσιασμό και σε αυτό το πρόγραμμα βοηθήθηκαν ιδιαίτερα οι μαθητές που ήταν συνεσταλμένοι... Η επικοινωνία που είχαν τα παιδιά μέσα από το πρόγραμμα ήταν πολύ σημαντική και τους βοήθησε να ενισχυθεί η αυτοπεποίθησή τους, η αυτοεκτίμησή τους.»

Σ6: «Αξιοποιώντας τα εργαλεία και τις μεθοδολογίες μέσα στην τάξη μπορούμε να ενισχύσουμε τη δημιουργικότητα και την κριτική σκέψη των μαθητών, γιατί όπως σας είπα γίνεται ετεροαξιολόγηση των έργων... Οι μαθητές αξιολογούσαν τα έργα των συμμαθητών τους από τις άλλες χώρες και έδιναν τις αξιολογήσεις τους στην πλατφόρμα Twinspace, αφού προηγουμένως είχαμε συζήτηση με όλη την ομάδα... Από την ομάδα της τάξης οδηγηθήκαμε στη διακρατική ομάδα.»

Ενίσχυση κινήτρου μάθησης και αυτοεκτίμησης των μαθητών

Για τα περισσότερα έργα οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι πέτυχαν να προκαλέσουν το ενδιαφέρον και το κίνητρο των μαθητών να συμμετέχουν ενεργά και να αναδείξουν κρυμμένες ικανότητες και το δυναμικό των μαθητών, ακόμη και των αδύναμων ή των αδιάφορων. Η εμπλοκή των μαθητών στα έργα αυτά είχε ως αποτέλεσμα την ικανοποίηση για τη συμβολή τους σε επιτυχημένες καινοτόμες δράσεις και την ενίσχυση της αυτοεκτίμησής τους:

Σ2: «Είναι εντυπωσιακό κυρίως για τους μαθητές με τις χαμηλότερες επιδόσεις και οι οποίοι στο μάθημα δείχνουν αδιάφοροι. Όταν έβλεπες αυτούς τους μαθητές να συμμετέχουν στο πρόγραμμα με ενθουσιασμό, ήσουν διπλά ικανοποιημένος.»

Σ3: «Είναι σημαντικό το γεγονός ότι κάποιοι μαθητές, οι οποίοι δεν δείχνουν και τόσο μεγάλο ενδιαφέρον μέσα στην τάξη για το μάθημα, όταν τους δίνεις κάποιο ρόλο μέσα στην ομάδα..., αυτό τους προκαλεί το ενδιαφέρον να ασχοληθούν ακόμη περισσότερο.»

Σ5: «Τέτοια προγράμματα βοηθούν τους μαθητές να ξεφύγουν από τη βαθμολογία, να μαθαίνουν με διαφορετικό τρόπο.»

Δεξιότητες επικοινωνίας σε ξένες γλώσσες

Ένα σημαντικό αποτέλεσμα των συγκεκριμένων δράσεων eTwinning που αναφέρθηκε είναι η ενίσχυση του ενδιαφέροντος των μαθητών για το μάθημα της αγγλικής γλώσσας, καθώς επίσης των ικανοτήτων και της αυτοπεποίθησής τους να επικοινωνήσουν στην ξένη γλώσσα.

Σ7: «...Θεωρώ ότι ενισχύθηκε η αυτοπεποίθησή τους σε σχέση με την ξένη γλώσσα. Είδαν λοιπόν ότι τα καταφέρνουν στα αγγλικά, και μάλιστα φάνηκε στην πλατφόρμα, ότι τα καταφέρνουν καλύτερα από τους συμμαθητές τους στο σχολείο της Γαλλίας... Αυτό τονώνει την αυτοπεποίθησή τους και φυσικά ενισχύει την αυτοεκτίμησή τους.»

Σ5: «Η ομαδοσυνεργατικότητα και η δραματοποίηση τους βοήθησε πολύ στο να αναπτύξουν επικοινωνιακές δεξιότητες, κυρίως στον προφορικό λόγο στα αγγλικά, αλλά και μεταξύ τους, στις σχέσεις τους και αυτό διαπίστωσα ότι ενισχύει την αυτοπεποίθησή τους.»

Ψηφιακές δεξιότητες

Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών τόνισαν την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων από τους μαθητές τους. Ειδικότερα, αναφέρθηκαν δεξιότητες δημιουργίας ψηφιακού περιεχομένου, ικανότητες επικοινωνίας και συνεργασίας μέσω των ψηφιακών εργαλείων δικτύωσης του eTwinning, ικανότητες εφαρμογής κανόνων ορθής συμπεριφοράς στο Διαδίκτυο και διαδικτυακής συνύπαρξης ως μέλη ενός δικτύου που συνεργάζονται για ένα κοινό σκοπό (ψηφιακή ασφάλεια, ψηφιακή δεοντολογία).

Σ6: «Το τι δημιουργούν τα παιδιά, είναι φοβερό! Ουσιαστικά είναι τα παιδιά τα ίδια που υλοστηρίζουν αυτές τις καινοτόμες δράσεις και ... χωρίς να το καταλάβουν. Μέσα από τις δημιουργικές τους δραστηριότητες.»

Σ8: «Τα παιδιά επεξεργάστηκαν κείμενα στο Word, δημιούργησαν παρουσιάσεις, έφτιαξαν χριστουγεννιάτικες κάρτες, ζωγράρισαν και χρησιμοποιήσαμε τον scanner για να τα ανεβάσουμε τις ενχές τους στην πλατφόρμα... Είχαμε τη μοναδική εμπειρία να επικοινωνήσουμε με τα άλλα σχολεία με videoconference... Εκεί τα παιδιά είχαν μεγάλο ενθουσιασμό.»

Σ9: «Πολλές φορές δεν τους άρεσε η ιδέα του δικού μας PowerPoint. Έλεγαν, εμείς θα το κάνουμε καλύτερα. Όταν λοιπόν έμαθαν να χρησιμοποιούν αποτελεσματικότερα τα εργαλεία της πλατφόρμας, ήθελαν να αυτενεργούν, δηλαδή να χρησιμοποιούν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους για την παραγωγή καλύτερου αποτελέσματος. Όλα τα έργα στο τέλος είχαν τη σφραγίδα της δημιουργικότητας των παιδιών, τα παιδιά δημιούργησαν το τελικό αποτέλεσμα.»

Διαπολιτισμική ικανότητα

Πέρα από τα εκπαιδευτικά οφέλη, τα συνεργατικά έργα eTwinning είχαν επίσης κοινωνικά και πολιτισμικά οφέλη για τους συμμετέχοντες, μαθητές και εκπαιδευτικούς: γνωριμία και επαφή με την κουλτούρα άλλων ευρωπαϊκών λαών, ενίσχυση διαπολιτισμικών γνώσεων, προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου μέσω της επικοινωνίας, της συνεργασίας και των δημιουργικών αλληλεπιδράσεων με συμμαθητές άλλων σχολείων του δικτύου.

Σ5: «Τα παιδιά μέσα από το πρόγραμμα είχαν την ευκαιρία να μιλήσουν με τους συνομηλίκους τους από τις άλλες χώρες και να διαπιστώσουν ότι έχουν τις ίδιες ανησυχίες, μοιράζονται κοινά ενδιαφέροντα. Αυτό ήταν πολύ σημαντικό!»

Σ4: «Κάποια παιδιά φιλοξενήθηκαν από τις οικογένειές τους και κάποιοι άλλοι έμειναν σε ξενοδοχείο. Τα παιδιά που φιλοξενήθηκαν από τους άλλους συμμαθητές στα σπίτια τους, πέρασαν πάρα πολύ όμορφα, γιατί είδαν, βίωσαν και πώς είναι η ζωή εκεί, κοντά στις οικογένειες των συμμαθητών τους.»

Σ9: «Η πολυπολιτισμικότητα ενισχύθηκε, γιατί καταφέραμε να πάμε εκεί και να τους βρούμε στον τόπο τους, πήγαμε στο σπίτι τους, φάγαμε μαζί, χορέψαμε μαζί, μας πήγαν και μας έδειξαν τα μνημεία τους. Αναμφίβολα ήταν μια πολύ σημαντική εμπειρία για όλους μας.»

Σ8: «Το πρόγραμμα τους άρεσε επίσης, επειδή ήρθαν σε επαφή με άλλους πολιτισμούς και έμαθαν αρκετά πράγματα από αυτή την αλληλεπίδραση. Συναντώ σήμερα μαθητές οι οποίοι μου λένε πως αυτό το πρόγραμμα ήταν η αιτία να επικοινωνούν ακόμη με κάποιους από τους μαθητές των άλλων χωρών... Θα έλεγα πως έχουν γίνει φίλοι διαδικτυακά με αρκετούς από τους μαθητές των άλλων σχολείων, από την Πολωνία και την Αυστρία.»

Σ10: «Αξίζει να αναφέρω και ένα άλλο γεγονός το οποίο είχε και αυτό το στοιχείο, το οποίο θεωρώ ότι ενισχύει τη διαπολιτισμικότητα. Οι Λετονοί, όταν κάναμε την τελική παρουσίαση, τραγούδησαν το γνωστό παραδοσιακό τραγούδι "Έμπάτε αγόρια στο χορό". θεώρησαν σκόπιμο να το τραγουδήσουν και να το χορέψουν, γιατί προηγουμένως τους είχαμε δείξει πως χορεύεται αυτός ο χορός.»

Οφέλη για τους εκπαιδευτικούς

Φαίνεται να είναι κοινή αντίληψη μεταξύ των εκπαιδευτικών ότι τα συγκεκριμένα έργα eTwinning συνέβαλαν στην γνωριμία τους με τα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών των συνεργαζόμενων σχολείων, στην ανταλλαγή καινοτόμων εκπαιδευτικών μεθοδολογιών, στην ανανέωση των διδακτικών προσεγγίσεων που ακολουθούν στο κύριο πρόγραμμα και στη γενικότερη επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών.

Σ5: «Αυτά τα προγράμματα μας βοηθούν να ανανεώσουμε και τα προγράμματα διδασκαλίας.»

Σ3: «Πιστεύω ότι αισθάνεσαι μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση, όταν γνωρίζεις ότι μπορείς να κάνεις πράγματα παραπάνω από αυτά τα συγκεκριμένα που απαιτεί το αναλυτικό πρόγραμμα... Ό,τι

χρησιμοποιείς στο πρόγραμμα μπορείς να το χρησιμοποιήσεις και στην καθημερινή πρακτική μέσα στην τάξη, στο μάθημα που διδάσκεις. Αυτό είναι ένα από τα οφέλη του προγράμματος.»

Σ10: *«Το γεγονός ότι μέσα από αυτά τα προγράμματα ξεφεύγεις από το τέλμα, γιατί από ένα σημείο και μετά, όταν δεν είναι δημιουργική η διδασκαλία είναι πρόβλημα.»*

Σ9: *«Μέσα από αυτά τα προγράμματα γνώρισα πολλούς ανθρώπους. Ακόμη, με τα προγράμματα που είχαν την κινητικότητα γνώρισα πολλά και διαφορετικά μέρη και θεωρώ ότι μέσα από αυτά τα προγράμματα έγινα καλύτερος ως άνθρωπος και, βεβαίως, ως εκπαιδευτικός. Έτσι λοιπόν, εάν έγινα καλύτερος ως άνθρωπος και η εκπαίδευση έχει όφελος.»*

Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν στη βελτίωση της ικανότητας επικοινωνίας στην αγγλική γλώσσα, στην ενίσχυση των ψηφιακών ικανοτήτων τους και της παιδαγωγικής χρήσης των ψηφιακών εργαλείων στις εκπαιδευτικές πρακτικές και στην προώθηση της ευρωπαϊκής της ευρωπαϊκής ιδέας και διάστασης της εκπαίδευσης.

Σ6: *«Η Ευρώπη ήρθε στην τάξη μας μέσω του eTwinning. Άνοιξαν οι πόρτες και εμείς βγήκαμε από τη στενότητα της τάξης.»*

Οφέλη για τη σχολική μονάδα

Τα αποτελέσματα των δράσεων eTwinning θεωρούνται θετικά σχετικά με τη συμβολή των συγκεκριμένων προγραμμάτων στην εξωστρέφεια του σχολείου, στη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για μελλοντικές συνεργασίες του σχολείου και στη διαμόρφωση νέων δυνατοτήτων συνεργασίας και αλληλεπίδρασης με φορείς της τοπικής κοινωνίας. Σε κάποια σχολεία, τα αποτελέσματα είχαν επίσης θετική επίδραση και στους μη συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς, καθώς οδήγησαν στην εμπλοκή τους σε νέα προγράμματα (αρχικά ως συνεργάτες και στη συνέχεια ως συντονιστές έργων) ενώ ενίσχυσαν τη συνεργασία και την ανταλλαγή καλών πρακτικών μεταξύ των εκπαιδευτικών συμβάλλοντας στη βιωσιμότητα και επεκτασιμότητα των δράσεων.

Τα βραβευμένα με ετικέτα ποιότητας καινοτόμα έργα eTwinning ενίσχυσαν την ενεργοποίηση και τη θετική στάση του διευθυντή της σχολικής μονάδας και διαμόρφωσαν ένα ευνοϊκό κλίμα στη σχολική κοινότητα για μελλοντικές καινοτόμες εκπαιδευτικές δράσεις. Επιβεβαιώνεται ότι ο ρόλος του διευθυντή είναι σημαντικός και συμβάλει στην οικοδόμηση κλίματος συνεργασίας μεταξύ των μελών του συλλόγου διδασκόντων και, γενικότερα, στην ένταξη των καινοτόμων εκπαιδευτικών δράσεων στην πολιτική του σχολείου (Kirkland & Sutch, 2009).

Η επίτευξη των στόχων των βραβευθέντων έργων eTwinning και η γνωστοποίηση του τελικού προϊόντος στην εκπαιδευτική κοινότητα έγινε με διάφορες εκδηλώσεις στο σχολείο και την τοπική κοινωνία, καθώς και με την ανάρτηση σχετικού υλικού στην ιστοσελίδα ή στο ιστολόγιο του σχολείου. Τέλος, αναφέρθηκαν θετική αποδοχή κατά την παρουσίαση των συνεργατικών δράσεων από τα παιδιά στην τοπική κοινωνία, καθώς και συναισθήματα ικανοποίησης και υπερηφάνειας από τους γονείς των μαθητών που συμμετείχαν στα βραβευμένα έργα.

Συζήτηση

Παράγοντες που προσδιορίζουν καλές πρακτικές καινοτομίας και δικτύωσης

Η παρούσα έρευνα ανέδειξε τρεις σημαντικούς παράγοντες του εκπαιδευτικού πλαισίου, οι οποίοι ευνοούν την υλοποίηση των συνεργατικών δράσεων eTwinning και προωθούν την εφαρμογή καινοτόμων εκπαιδευτικών πρακτικών: α) τη *δημιουργική συνεργασία* μεταξύ των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας, β) την *οικοδόμηση σχολικής κουλτούρας* η οποία εντάσσει

τις δράσεις αυτές στις πολιτικές και στον προγραμματισμό του σχολείου και γ) τον ρόλο της *εκπαιδευτικής ηγεσίας*, τόσο στο επίπεδο της σχολικής μονάδας όσο και σε αυτό των πρεσβευτών eTwinning, με στόχο την ενίσχυση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών που σχεδιάζουν και υλοποιούν τα προγράμματα αυτά.

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί έδωσαν έμφαση στη στάση που διαμορφώνει κάθε εκπαιδευτικός απέναντι στη δική του μάθηση και *επαγγελματική εξέλιξη*, στο πλαίσιο των οποίων εντάσσει τις πρωτοβουλίες του και τη συμμετοχή του σε δράσεις eTwinning. Παρότι υπάρχουν κάποια σχολεία που υλοποιούν συστηματικά καινοτόμες εκπαιδευτικές δράσεις, τις οποίες έχουν εντάξει στην πολιτική και στον ετήσιο σχεδιασμό του σχολείου, η ανάλυση έδειξε ότι τα περισσότερα βραβευμένα έργα ήταν αποτέλεσμα ατομικών προσπαθειών και πρωτοβουλιών.

Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί τόνισαν στην ανάγκη ανάπτυξης *δικτύων συνεργασίας μεταξύ σχολείων* της χώρας με στόχο τη διαμοίραση εμπειριών, την αμοιβαία υποστήριξη και την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, με στόχο τη διάχυση των προγραμμάτων eTwinning και τη μεταφορά καινοτόμων παιδαγωγικών μεθοδολογιών στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική των σχολείων.

Καινοτόμα στοιχεία των βραβευμένων έργων eTwinning;

Οι παράγοντες των βραβευμένων έργων eTwinning, οι οποίοι αναδείχθηκαν από την παρούσα ανάλυση και προσδιορίζουν τις καλές πρακτικές, είναι οι εξής:

- σχεδιασμός *αυθεντικών προγραμμάτων* συνεργατικών δράσεων που να ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα και στις βιωματικές εμπειρίες των μαθητών και να ενισχύουν το κίνητρο συμμετοχής και μάθησης
- *αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων* για την υποστήριξη της δικτύωσης, της διαμοίρασης γνώσης, της δημιουργικής αλληλεπίδρασης και της διαπολιτισμικής επικοινωνιακής ικανότητας
- *διαθεματικότητα* και διεπιστημονικότητα των δράσεων
- διεύρυνση και ενίσχυση των γνώσεων των μαθητών μέσω του ρόλου τους ως συνδιαμορφωτές και πρωταγωνιστές των συνεργατικών δράσεων
- *σύνδεση* των συνεργατικών δράσεων με *μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος* και μεταφορά των καινοτόμων μεθοδολογιών στη διδασκαλία, μάθηση και αξιολόγηση,
- διαμόρφωση κλίματος *δημιουργικής συνεργασίας* και αισθήματος δέσμευσης των μελών της δικτύωσης στον κοινό σκοπό
- υποστήριξη από τη *διεύθυνση του σχολείου* και τον *σύλλογο διδασκόντων*
- επικοινωνιακή συνεργασία του σχολείου με τους γονείς και παραγωγικούς φορείς από την τοπική κοινωνία
- *προγραμματισμός και οργάνωση* των συνεργατικών δράσεων από την προηγούμενη σχολική χρονιά, συνεργασία των συντονιστών εκπαιδευτικών με τη διεύθυνση και το σύλλογο διδασκόντων
- δόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης και δημιουργία κουλτούρας κριτικού φίλου με τους συναδέλφους και συνδημιουργούς των δράσεων
- ενίσχυση της *ευρωπαϊκής διάστασης* στην εκπαίδευση.

Έχει ιδιαίτερη αξία να αναδείξουμε τα αποτελέσματα που προέρχονται από εκπαιδευτικούς που έχουν πετύχει τη βιωσιμότητα και τη μεταφοριμότητα των εκπαιδευτικών καινοτομιών

στο σχολείο τους. Η ανάλυση έδειξε ότι οι νέες παιδαγωγικές πρακτικές, οι οποίες έχουν αναπτυχθεί μέσα από τα καινοτόμα προγράμματα eTwinning και είναι αποτελεσματικές στη διδασκαλία και στη μάθηση, δοκιμάζονται από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς οι οποίοι επιχειρούν τη μεταφορά τους στην καθημερινή διδασκαλία των μαθημάτων του σχολικού προγράμματος.

Συνέπειες για τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τις σχολικές μονάδες

Επιβεβαιώνοντας ευρήματα προηγούμενων ερευνών (Bocconi, Kampylis & Punie, 2012· Cassells et al., 2016· Kane, 2011· Øverland, 2015· Wastiau, Crawley & Gilleran, 2011· Γολικίδου & Τζιμογιάννης, 2014), η ανάλυση έδειξε ότι τα αποτελέσματα των συνεργατικών δράσεων eTwinning είχαν θετικές επιπτώσεις για τους μαθητές ως προς: α) ενίσχυση του ενδιαφέροντος για συμμετοχή στις δραστηριότητες της δράσης και, ιδιαίτερα, από τους μαθητές που δείχνουν αδιαφορία ή έχουν χαμηλές επιδόσεις στα μαθήματα, β) ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων, ομαδικού πνεύματος και δεξιοτήτων συνεργασίας, γ) ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων, δ) απόκτηση νέων γνώσεων και εμπειριών αξιοποιώντας τη δημιουργικότητα και την κριτική τους σκέψη, ε) ενίσχυση ικανοτήτων επικοινωνίας στην αγγλική γλώσσα, στ) διαπολιτισμική επικοινωνία και επίγνωση, ζ) ενίσχυση των αντιλήψεων για την ευρωπαϊκή ιδέα, η) ανάληψη υπευθυνότητας στο πλαίσιο της ομάδας για την υλοποίηση ενός κοινού έργου και θ) ενίσχυση της αυτοεικόνας και της αυτοεκτίμησης των μαθητών.

Αναφορικά με τα οφέλη των συνεργατικών δράσεων eTwinning για τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς, αυτά επικεντρώνονται στα εξής: α) ενίσχυση της επαγγελματικής επάρκειας και ικανοποίησης, μέσω της συνεργατικής υλοποίησης και ανταλλαγής καινοτόμων εκπαιδευτικών πρακτικών με εκπαιδευτικούς από άλλες χώρες της Ευρώπης, β) συμβολή στην ευρύτερη επαγγελματική ανάπτυξή τους, γ) ενίσχυση δεξιοτήτων χρήσης ΤΠΕ και παιδαγωγικής αξιοποίησης των ψηφιακών εργαλείων, δ) βελτίωση ικανοτήτων γλωσσομάθειας και επικοινωνίας σε ευρωπαϊκές γλώσσες (κυρίως αγγλική), ε) ενίσχυση αντιλήψεων για την ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση και στ) ευκαιρίες για δημιουργική συνεργασία με γονείς και φορείς της τοπικής κοινωνίας. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής επιβεβαιώνουν ανάλογα ευρήματα προηγούμενων μελετών (Crisan, 2013· Holmes, 2013· Kearney, 2016· Kearney & Gras-Velázquez, 2015· 2018· Pateraki, 2018· Vuorikari et al., 2015· Εμβαλωτής & Ζευγίτης, 2015). Επίσης, όλοι οι συμμετέχοντες ανέδειξαν την ανάγκη επιμόρφωσης στις σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις και, ειδικότερα, σε ζητήματα σχεδιασμού και υλοποίησης καινοτόμων συνεργατικών έργων.

Όσον αφορά τη θετική επίδραση στην ευρύτερη σχολική κοινότητα, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι τα συνεργατικά προγράμματα eTwinning συμβάλλουν: α) στην εξωστρέφεια του σχολείου προς την κοινωνία και στη διαμόρφωση κλίματος συνεργασίας με φορείς της τοπικής κοινωνίας, β) στην αναγνώριση και ενίσχυση των ποιοτικών χαρακτηριστικών κάθε σχολείου, μέσω των βραβεύσεων των μαθητών και εκπαιδευτικών με εθνική και ευρωπαϊκή ετικέτα ποιότητας, γ) στη δικτύωση της σχολικής μονάδας (των εκπαιδευτικών και των μαθητών) με άλλα σχολεία από χώρες της Ευρώπης και δ) στη διαμόρφωση συνθηκών συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας και μεταφοράς των νέων παιδαγωγικών στρατηγικών στο κύριο πρόγραμμα σπουδών.

Ωστόσο, τα οφέλη και η αποτελεσματικότητα των καινοτόμων συνεργατικών δράσεων eTwinning δεν ήταν στον ίδιο βαθμό υψηλά στα Λύκεια, όπου συμμετείχε ένας σχετικά μικρός αριθμός μαθητών, συνήθως από το ίδιο τμήμα ή την ίδια τάξη. Είναι φανερό ότι, στη σημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα, η λειτουργία και ο προσανατολισμός του Λυκείου δεν δημιουργούν τον απαραίτητο ζωτικό χώρο για καινοτόμα ευρωπαϊκά έργα, όπως το

eTwinning, τα οποία να εμπλέκουν μαθητές από διαφορετικές τάξεις και να προωθούν την εφαρμογή καινοτόμων εκπαιδευτικών πρακτικών.

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, η παρούσα εργασία επιχείρησε να φωτίσει πτυχές των καλών πρακτικών δικτύωσης και καινοτομίας μέσα από την ανάλυση και την ερμηνεία του λόγου των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών σε βραβευμένα έργα eTwinning που υλοποιήθηκαν στην Περιφέρεια της Ηπείρου. Επιπρόσθετα, η ανάλυση ανέδειξε στοιχεία της διαδικασίας εκπαιδευτικών αλλαγών που συντελούνται στα σχολεία εκείνα που επιχειρούν συστηματικά να υλοποιήσουν καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα. Καθοριστικοί παράγοντες φαίνεται να είναι ο ρόλος της σχολικής κουλτούρας, του συντονιστή των προγραμμάτων στο σχολείο, του διευθυντή της σχολικής μονάδας και του πρεσβευτή eTwinning. Ωστόσο, κάθε σχολείο έχει ιδιαίτερα και, συχνά, μοναδικά χαρακτηριστικά.

Με βάση τα κύρια ευρήματα, η παρούσα εργασία προτείνει τη δημιουργία μιας κοινότητας εκπαιδευτικών με κοινό ενδιαφέρον τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα και τη δημιουργία δικτύων σχολείων. Στόχος είναι να αναπτύξουν συστηματικά δημιουργικές αλληλεπιδράσεις και συνεργασίες και να μοιράζονται γνώσεις και εμπειρίες για την ανάπτυξη μιας νέας κουλτούρας στα σχολεία, η οποία να προωθεί τη διάχυση και την επέκταση των παιδαγωγικών καινοτομιών στις καθημερινές πρακτικές διδασκαλίας και μάθησης που υιοθετούνται στην πράξη. Οι σύγχρονες τεχνολογικές πλατφόρμες παρέχουν στους εκπαιδευτικούς μεγάλες δυνατότητες για συζήτηση, ανταλλαγή ιδεών και εμπειριών, διαμοίραση εκπαιδευτικού υλικού και παιδαγωγικής τεχνογνωσίας σχετικά με τις εκπαιδευτικές καινοτομίες (Tsiotakis & Jimoyiannis, 2016).

Παρουσιάζοντας μια πρώτη ανάλυση των ειδικών παραγόντων που συμβάλουν στην υλοποίηση καλών πρακτικών σε καινοτόμα συνεργατικά έργα eTwinning, η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να συμβάλει στη γνώση σχετικά με το πώς οι ενεργοί εκπαιδευτικοί προσεγγίζουν το ζήτημα αυτό και πώς αντιλαμβάνονται τον ρόλο του σύγχρονου σχολείου. Οι περιορισμοί της έρευνας αυτής σχετίζονται με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της και το συγκεκριμένο δείγμα σχολείων, έργων και εκπαιδευτικών, στοιχεία που δεν επιτρέπουν τη γενίκευση των συμπερασμάτων χωρίς επιφυλάξεις. Ωστόσο, αναδείχθηκαν πτυχές και παράμετροι του εκπαιδευτικού φαινομένου των βραβευμένων έργων eTwinning, οι οποίες είναι σημαντικές και αξίζουν να διερευνηθούν περαιτέρω.

Τα ευρήματα που παρουσιάστηκαν θα μπορούσαν να συμβάλλουν σε μελλοντικές έρευνες σχετικά με τα χαρακτηριστικά της *βιωσιμότητας* και της *μεταφερισιμότητας* των εκπαιδευτικών πρακτικών (Hargreaves & Goodson, 2006), τα οποία διαφάνηκαν σε κάποια από τα σχολεία της έρευνας (για παράδειγμα, στο Πρότυπο Γυμνάσιο Ζωσιμαίας Σχολής και στο 2ο Διαπολιτισμικό Γυμνάσιο Ιωαννίνων).

Επίσης, θα είχε μεγάλο ενδιαφέρον μία συγκριτική μελέτη των απόψεων μαθητών και εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στα έργα αυτά. Επιπρόσθετα, η μελέτη των αντιλήψεων των διευθυντών των σχολικών μονάδων που υλοποίησαν επιτυχημένα προγράμματα eTwinning, μπορεί να φωτίσει άλλες πτυχές, οι οποίες σχετίζονται με την οργάνωση, τη σχολική κουλτούρα και λειτουργία, τους βοηθητικούς και υποστηρικτικούς παράγοντες για τη βιωσιμότητα των καινοτόμων δράσεων στους σχεδιασμούς κάθε σχολείου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα είχε, επίσης, και η διερεύνηση των απόψεων εκπαιδευτικών, οι οποίοι επιλέγουν να μην συμμετέχουν σε καινοτόμες δράσεις και ευρωπαϊκά προγράμματα που υλοποιούνται στα σχολεία τους.

Τέλος, το θεωρητικό πλαίσιο και το σχήμα ανάλυσης που προτείνει η παρούσα εργασία θα μπορούσε να αξιοποιηθεί και σε ποσοτικές έρευνες ευρείας κλίμακας (π.χ. σε εθνικό επίπεδο), με στόχο τη μελέτη των απόψεων εκπαιδευτικών, μαθητών και στελεχών της διοίκησης σχετικά με τα καινοτόμα ευρωπαϊκά προγράμματα και δράσεις δικτύωσης. Οι μελλοντικοί μας ερευνητικοί σχεδιασμοί κατευθύνονται προς τη μελέτη έργων Erasmus+, eTwinning, Teachers4Europe κ.λπ. που έχουν υλοποιηθεί στα ελληνικά σχολεία.

Αναφορές

- Bocconi, S., Kampylis, P., & Punie, Y. (2012). Innovating teaching and learning practices: Key elements for developing creative classrooms in Europe. *eLearning Papers*, N. 30.
- Bozdog, C. (2018). Intercultural learning in schools through telecollaboration? A critical case study of eTwinning between Turkey and Germany. *International Communication Gazette*, 80(7), 677-694.
- Camilleri, R. (2016). Global education and intercultural awareness in eTwinning. *Cogent Education* (2016), 3: 1210489, <http://dx.doi.org/10.1080/2331186X.2016.1210489>.
- Cassells, D., Gilleran, A., Morvan, C., & Scimeca, S. (2016). *Developing active citizenship through eTwinning. as reported by eTwinners*. Brussels: Central Support Service of eTwinning, European Schoolnet.
- Cinganotto, L. (2017). Experiential Learning for teacher training: a case example on language, content and technologies in a Learning Event by eTwinning. *Journal of e-Learning and Knowledge Society*, 13(1), 91-111.
- Crawley, C., Gerhard, P., Gilleran, A., & Joyce, A. (Eds.). (2010). *eTwinning 2.0 – Building the community for schools in Europe*. Brussels: Central Support Service for eTwinning, European Schoolnet.
- Crawley, C., Gilleran, A., Scimeca, S., Vuorikari, R., & Wastiau, P. (2009). *Beyond school projects – A report on eTwinning 2008–2009*. Brussels: Central Support Service for eTwinning, European Schoolnet.
- Creswell, J.W. (2012). *Educational Research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th edition). Boston: Pearson Education Inc.
- Crîșan, G. I. (2013). The impact of teachers' participation in eTwinning on their teaching and training. *Acta Didactica Napocensia*, 6(4), 19-28.
- Dede, C. (2010). Technological supports for acquiring 21st century skills. In E. Baker, B. McGaw, & P. Peterson (eds.), *International Encyclopedia of Education* (pp. 158-166). Oxford: Elsevier.
- Ellison, S. (2009). Hard-wired for innovation? Comparing two policy paths toward innovative schooling. *International Education*, 39(1), 30-48.
- European Commission (2013). *Study of the impact of eTwinning on participating pupils, teachers and schools*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- European Commission (2014). *Opening up Education: Innovative teaching and learning for all through new Technologies and Open Educational Resources*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Fullan, M. (2001). *The New Meaning of Educational Change*. 3rd ed. New York: Teachers College Press.
- Fullan, M. (2010). *All Systems Go: the change imperative for whole system reform*. Thousand Oaks, CA, Corwin.
- Fullan, M. (2013). *Stratosphere: Integrating technology, pedagogy, and change knowledge*. Toronto: Pearson.
- Gajek, E. (2009). Key competences in international projects within the eTwinning programme. In Gajek, E., & Poszytek, P. (eds.), *eTwinning - A way to education of the future* (pp. 31-71). Warsaw: Foundation for the Development of the Education System.
- Gajek, E. (2018). Curriculum integration in distance learning at primary and secondary educational levels on the example of eTwinning projects. *Education Sciences*, 8, 1, doi:10.3390/educsci8010001.
- Galvin C., Gilleran A., Hogenbirk P., Hunya M., Selinger M., & Zeidler, B. (2007). *Reflections on eTwinning: Cultural understanding and integration, professional development*. Brussels: Central Support Service for eTwinning, European Schoolnet.
- Galvin, C. (2009). *eTwinning in the classroom: A showcase of good practice (2008-2009)*. Brussels: Central Support Service for eTwinning, European Schoolnet.
- Galvin, C., Gilleran, A., Hogenbirk, P., Hunya, M., Selinger, M., & Zeidler, B. (2006). *Reflections on eTwinning: Collaboration and eTwinning - Enrichment and added value of eTwinning projects*. Brussels: Central Support Service for eTwinning, European Schoolnet.
- Gilleran, A., & Kearney, C. (2014). *Developing pupil competences through eTwinning*. Brussels: Central Support Service for eTwinning, European Schoolnet.
- Gouseti, A. (2013). 'Old Wine in Even Newer Bottles': The uneasy relationship between web 2.0 technologies and European school collaboration. *European Journal of Education*, 48 (4), 570-585. doi: 10.1111/ejed.12051.
- Hargreaves, A., & Goodson, I. (2006). Educational change over time? The sustainability and nonsustainability of three decades of secondary school change and continuity. *Educational Administration Quarterly*, 42(1), 3-41.
- Hargreaves, A., & Shirley, D. (2009). *The fourth way: The inspiring future for educational change*. Thousand Oaks, California: Corwin.

- Hargreaves, D. (2003). *Education epidemic: Transforming secondary schools through innovation networks*. London: Demos.
- Holmes, B. (2013). School teachers' continuous professional development in an online learning community: Lessons from a case study of an eTwinning learning event. *European Journal of Education*, 48(1), 97-112.
- Kampylis, P., Bocconi, S., & Punie, Y. (2012). Fostering innovative pedagogical practices through online networks: the case of eTwinning. *Proceedings of the Education Matters/INSPIRE XVII Conference* (pp. 17-28). Tampere, Finland.
- Kampylis, P., Law, N., Punie, Y., Bocconi, S., Brecko, B., Han, S., Looi, C.-K., & Miyake, N. (2013). *ICT-enabled innovation for learning in Europe and Asia: Exploring conditions for sustainability, scalability and impact at system level*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Kane, G. (2011). *Exploring the benefits of participating in an eTwinning project for small collaborative groups in a primary classroom setting*. Master thesis, Limerick: University of Limerick, Department of Education and Professional Studies.
- Kearney, C. (2016). *Monitoring eTwinning Practice: A pilot activity guiding teachers' competence development*. Brussels: Central Support Service of eTwinning, European Schoolnet.
- Kearney, C., & Gras-Velazquez, A. (2015). *eTwinning Ten Years On: Impact on teachers' practice, skills and professional development opportunities, as reported by eTwinners*. Brussels: Central Support Service of eTwinning, European Schoolnet.
- Kearney, C., & Gras-Velázquez, A., (2018). *eTwinning Twelve Years On: Impact on teachers' practice, skills, and professional development opportunities, as reported by eTwinners*. Brussels: Central Support Service of eTwinning, European Schoolnet.
- Kirkland K., & Sutch D. (2009). *Overcoming the barriers to educational innovation: A literature review*. Bristol: Futurelab.
- Looi, C.-K., & Teh L. W. (Eds.) (2015). *Scaling Educational Innovations*. Singapore: Springer.
- OECD (2016). *Innovating Education and Educating for Innovation: The Power of Digital Technologies and Skills*. Paris: OECD Publishing, Retrieved 17 September 2018, from <http://dx.doi.org/10.1787/9789264265097-en>
- OECD/CERI (2010). *Inspired by Technology, Driven by Pedagogy: A Systemic Approach to Technology-Based School Innovations*. Paris: Centre for Educational Research and Innovation
- Øverland, L. J. A. (2015). *A qualitative study on students' reflections on the potentials for language learning when participating in an eTwinning project, in lower secondary school*. Master's thesis. Trondheim: Norwegian University of Science and Technology
- P21 (2007). *Partnership for 21st Century Skills*. Retrieved 17 September 2018, from <http://www.p21.org>
- Pateraki, I. (2018). *Measuring the impact of eTwinning activities on teachers' practice and competence development - Monitoring eTwinning Practice Framework*. Brussels: Central Support Service of eTwinning, European Schoolnet.
- Popescu, A., Poga, G., Dianescu, C. & Ionescu, I. (2010). A model of pedagogical collaboration: eTwinning in Romania. *Proceedings of the 4th International Conference on Communications and Information Technology* (pp.124-127). World Scientific and Engineering Academy and Society.
- Sharples, M., Adams, A., Alozie, N., Ferguson, R., FitzGerald, E., Gaved, M., McAndrew, P., Means, B., Remold, J., Rienties, B., Roschelle, J., Vogt, K., Whitelock, D., & Yarnall, L. (2015). *Innovating Pedagogy 2015: Open University Innovation Report 4*. Milton Keynes: The Open University
- Stufflebeam, D. L. (2007). *CIPP model for evaluation checklist* (2nd edition). Retrieved 17 September 2018, from https://www.wmich.edu/sites/default/files/attachments/u350/2014/cippchecklist_mar07.pdf
- U.S. Department of Education (2013). *U.S. Department of Education Strategic Plan: Fiscal Years 2014-18*. Washington, DC, Retrieved 17 September 2018, from <http://www2.ed.gov/about/reports/strat/plan2014-18/strategic-plan.pdf>
- U.S. Department of Education (2017). *Reimagining the Role of Technology in Education: 2017 National Education Technology Plan Update*. Washington, D.C.: Office of Educational Technology.
- Vuorikari, R. (2013). *eTwinning school teams - Case studies on teacher collaboration through eTwinning*. Brussels: Central Support Service for eTwinning, European Schoolnet.
- Vuorikari, R., Berlanga, A., Cachia, R., Cao, Y., Fetter, S., Gilleran, A., Klamma, R., Punie, Y., Scimeca, S., Sloep, P., & Petrushyna, Z. (2011). ICT-based school collaboration, teachers' networks and their opportunities for teachers' professional development - A case study on eTwinning. *Advances in Web-Based Learning - ICWL 2011. Lecture Notes in Computer Science* (Vol. 7048, pp. 112-121). Berlin/Heidelberg: Springer-Verlag.
- Vuorikari, R., Gilleran, A., & Scimeca, S. (2011). Growing beyond innovators - ICT-based school collaboration in eTwinning. In C. Kloos, D. Gillet, R. Crespo García, F. Wild, & M. Wolpers (Eds.), *Towards Ubiquitous Learning* (Vol. 6964, pp. 537-542). Berlin/Heidelberg: Springer.
- Vuorikari, R., Kampylis, P., Scimeca, S., & Punie, Y. (2015). Scaling up teacher networks across and within European schools: The case of eTwinning. In C.-K. Looi & L.W. Teh (eds.), *Scaling Educational Innovations* (pp. 227-254). Singapore: Springer.
- Wastiau, P., Crawley, C., & Gilleran, A. (Eds.). (2011). *Pupils in eTwinning - Case studies on pupil participation*. Brussels: Central Support Service for eTwinning & European Schoolnet.

- Γολικίδου, Α., & Τζιμογιάννης, Α. (2014). Εκπαιδευτικές καινοτομίες στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: Σχεδιασμός και μελέτη ενός προγράμματος ηλεκτρονικής μάθησης στα πλαίσια του έργου Comenius. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 7 (1-2), 99-118.
- Εμβλωτής, Α., & Ζευγίτης Θ. (2015). Ευρωπαϊκά προγράμματα κινητικότητας και η συμβολή τους στη διαμόρφωση «Ευρωπαϊκής Ταυτότητας» στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς: Η περίπτωση των σχολικών συμπράξεων του προγράμματος Comenius. *Περιοδικό «Επιστήμες της Αγωγής»*, 1, 36-66.
- Κολλητιδου, Ε. (2016). Σχεδιασμός και μελέτη ενός προγράμματος ηλεκτρονικής μάθησης και συνεργασίας μεταξύ σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης: Μια μελέτη περίπτωσης στα πλαίσια της δράσης e-Twinning. Διπλωματική εργασία. Κόρινθος: Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.
- Κυριακώδη, Δ., & Τζιμογιάννης Α. (2015). Οι εκπαιδευτικές καινοτομίες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Μελέτη των βραβευμένων έργων της δράσης «Θεσμός Αριστείας και Ανάδειξη Καλών Πρακτικών». *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 8 (3), 123-151.
- Τζιμογιάννης, Α. (2017). *Ηλεκτρονική Μάθηση: Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Αθήνα: Κριτική.

Αναφορά στο άρθρο ως: Κωστής, Ν., & Τζιμογιάννης, Α. (2018). Καλές πρακτικές εκπαιδευτικής καινοτομίας και δικτύωσης σχολείων: Το παράδειγμα των βραβευμένων προγραμμάτων eTwinning στην Περιφέρεια Ηπείρου. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 11(2), 53-80.

<http://earthlab.uoi.gr/thete/index.php/thete>